O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

ИЛМЛАР ИЧИДА ИНСОННИ ЭНГ КОМИЛЛИККА ЕТКАЗАДИГАНИ ҲУҚУҚ ИЛМИДИР.

Афлотун

Қонун - ҳам қилич, ҳам қалқондир!

ИНСОН ВА ҚОНУН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ–ОММАБОП ҲАФТАЛИК ГАЗЕТАСИ

1996 йил 30 январдан чиқа бошлаган	2001 йил 6-11 феврал	№ 6 (210)	Сотувда эркин нархда

Қомусимизни ўрганамиз

ҲАЁТБАХШ ЁҒДУ

Конституция - халқ онгининг маҳсули. Демак, у халқники. Бу муҳим ҳужжат фуқароларнинг ҳуқуқ ва бурчларинигина эмас, айни дамда манфаатларини ҳам белгилайди. Шундай экан, биз бош ҳужжатимизни яхши биламизми, у ҳақда етарли билимга эгамизми? Мустақил мамлакат Қомуси собиқ Иттифоқ Конституциясидан қайси жиҳатлари билан фарқланади? Афсуски, бу саволга кўпларимиз дадил ва ишонч билан жавоб қайтара олмаймиз. Ўйланиб қоламиз. Ҳолбуки, уни билмасдан, мазмун-моҳиятини англаб етмасдан туриб биз ҳуқуқий онгимиз, маданиятимизни юксалтира олмаймиз.

Юртбошимизнинг Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ўрганишни ташкил этиш тўғрисидаги Фармойиши ана шу мақсадларни амалга оширишда муҳим аҳамият касб этади, албатта.

Юртбошимиз истиқлолнинг дастлабки кунларидан бошлаб миллий ғоя ва миллий мафкурани яратиш ташаббусини олға сурди. Зеро, ҳар қандай мамлакат, ҳар қандай миллат бу муҳим стратегик дастурларсиз тараққиёт тизгинини маҳкам ушлай олмаслиги аниқ. Яна бир жиҳати шундаки, миллий мафкура асосларини пухта эгаллаган шахсгина жамиятнинг етук, баркамол кишиси сифатида шаклланади. Билимли, салоҳиятли, маданиятли фуқаро давлат қонунларига, энг аввало ҳаётнинг бош мезони бўлмиш Конституцияга чуқур ҳурмат ва эътиқод руҳида яшашни ўрганади. Шунинг учун ҳам Ислом Каримов Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг бир йиллигига бағишланган тантанали йиғилишда сўзлаган нутқидаёқ "Мафкуравий масалани ҳал этмасдан, уни амалда тадбиқ қилмасдан туриб, Конституция белгилаб берган мақсадларга эришиш, у олдимизга қўйган талабларга жавоб бериш мушкул бўлади", деган эди.

Фармойишнинг муҳим жиҳати шундаки, унда мамлакат Конституциясини мактабгача тарбия муассасаларидан бошлаб ўрганишга киришиш масаласи илгари сурилган. Бу ғоят тўғри ва оқилона фикр. Чунки, болаликда олинган илм худди тошга ўйиб ёзилгани каби бир умрга қалбга муҳрланиб қолади, эндигина ақл таниётган фарзандларимиз шуурида она юрт рамзларига, ҳуқуқий нормалари, қонунлари ва албатта, Конституциясига чуқур ҳурмат, юксак эътиқод туйғулари уйғонади.

Конституция - бу шунчаки қонунлар мажмуаси эмас. У Юртбошимиз таърифлагандек, давлатни давлат, миллатни миллат сифатида танитадиган Қомуснамадир.

Унинг ҳар бир банди, ҳар бир моддаси жамиятнинг гуллаб яшнаши, демократик тамойилларнинг илдиз отиши, фуқароларнинг озод ва обод Ватанда эмин-эркин турмуш кечиришлари, бахт-саодатга эришишларининг ҳуқуқий кафолатидир. АҚШ, Буюк Британия, Франция, Бирлашган Миллатлар ташкилоти, Европа хавфсизлик ва ҳамкорлик кенгаши сингари нуфузли давлат ва халқаро ташкилотларнинг тажрибали сиёсатшунос мутахассислари томонидан эътироф этилган бош Қонунимиз чин маънода умуминсоний ғоялар - тенглик, эркинлик, биродарлик, халқлар ва миллатлараро дўстлик, мамлакат ва курраи замин барқарорлиги каби энг улуғ ғояларга хизмат қилади. Ахир, мана шундай эзгулик китобини ўрганмай, англамай, унга амал қилмай бўладими?

Биз Ўзбекистонни қанчалар севсак, унинг байроғи, рамзи ва мадҳиясини нечоғли улуғласак, ўз Конституциямизни ҳам шу қадар севмоғимиз, дил-дилдан ардоқламоғимиз, унинг тинчлик ва осойишталик, фаровонлик ва тотувлик, қардошлик ва биродарлик руҳи билан йўғрилган қоидаларидан чексиз ғурурланмоғимиз керак.

Андижонликлар ҳам айнан шу йўлдан бормоқда. Бошқармамиз қошидаги ҳуқуқ-тарғибот маркази томонидан махсус гуруҳ тузилиб, улар саноат корхоналари, ташкилотлар, олий ва ўрта махсус ҳунар муассасаларида Ўзбекистон Конституциясининг асосий қоида ва хулосаларини тушунтирмоқдалар. Собиқ СССР Конституциясида давлат манфаатлари инсон манфаатларидан устун қўйилганлигини, унинг ҳар бир боби ва моддаларида ҳуқуқни ҳам, имтиёзни ҳам давлат беради, деган ғоя илгари сурилганлигини, бизнинг Қомусимизда эса аксинча, инсон манфаатлари ҳар нарсадан устун эканлиги кўрсатиб берилганлигини таҳлил этмоқдалар. Биз вилоятимизда шу соҳада олиб борилаётган ишларни мувофиқлаштириб турибмиз.

Фармойишни бажариш юзасидан келиб чиқадиган долзарб вазифалар "Маҳалла" жамғармаси вилоят бўлими томонидан ташкил этилган бир кунлик семинарда атрофлича муҳокама қилиниб, ўрганилди. Унда иштирок этган вилоят оқсоқоллар кенгашининг аъзолари, "Маҳалла" жамғармаси вилоят бўлими, унинг шаҳарлар, туманлардаги бўлимларининг раҳбарлари ҳамда бир қатор маҳалла фуқаролар йиғинларининг раислари мазкур фармойишни айни вақтда қабул қилинган муҳим дастурий ҳужжат деб баҳоладилар.

Ҳар қандай шароитда ҳам қонун устуворлигини таъминлаш учун биз энг аввало Бош қомусимизни чуқур англашимиз, кенг оммага етказишимиз зарур. Бунинг учун Маҳалла халқ университетларини ташкил этиш эркин фикр юритадиган давра суҳбатлари уюштириш талаб этилади.

Вилоят халқ таълими ҳамда ўрта махсус, касб-хунар бошқармалари ҳам ёш авлодни қомусимизга нисбатан чуқур ҳурмат ва ифтихор руҳида тарбиялаш, уларнинг онгига Конституциянинг ғояларини теран сингдириш юзасидан дастлабки ўқув дастурларини ишлаб чиқдилар.

Ҳуқуқ-тарғибот маҳкамалари эса шу мавзуда жойларда аҳоли билан қизиқарли учрашувлар, савол-жавоб кечалари ташкил этмоқдалар. Маҳаллий оммавий-ахборот воситаларида Конституцияни чуқур ўрганиш бўйича доимий рукнлар очилди.

"Ҳаётда шундай воқеалар бўладики,- деган эди Ислом Абдуғаниевич Каримов, - уларнинг аҳамияти вақт ўтган сари ортиб бораверади. Конституциямизнинг қабул қилиниши, унинг байрам куни ҳам ана шундай воқеалар сирасига киради ва бу мўътабар Қомус - Асосий Қонун қабул қилинган кун мустақил Ўзбекистон тараққиётида ҳеч шубҳасиз, бутун бир тарихий даврнинг гултожи бўлиб қолажак!"

Бу мустақиллигимизнинг дастлабки кунларида айтилган гаплар эди. Юртбошимизнинг фикрлари нақадар теран ва нақадар башоратли эканлигини ҳаётнинг ўзи исботлаб турибди.

Авазбек ЮСУПОВ,
Андижон вилояти Адлия бошқармасининг бошлиғи

Қонун барчага баробар

ТОШКЕНТ ШАҲАР ИИББ ХАБАР ҚИЛАДИ

"Инсон ва қонун" газетаси Бош муҳарририга!

Газетангизнинг 2000 йил 12 декабр сонида "Ким айбдор?" сарлавҳаси остида босилган танқидий мақола юзасидан хизмат текшируви ўтказилди.

Мақолада 2000 йил 6 ноябр, кеч соат 23 яримда метронинг "Ўзбекистон" бекати милиция пости ходимлари воягa етмаган К.Терлецкий ва Д.Стерлиговларни ҳуқуқбузарликда айблаб, 6 соатга яқин ушлаб туришгани ва қонуний чора кўриш ўрнига ўз ножўя хатти-ҳаракатлари билан ҳар хил саволлар пайдо бўлишига сабаб бўлишгани ҳақидаги фикрлар қисман ўз тасдиғини топди.

Тошметрополитенни қўриқлаш ИИБ бошлиғи ўринбосари, милиция подполковниги М.Сагатов ва тезкор вакил, лейтенант А.Умаровлар ҳуқуқбузарлик учун чора кўришда амалдаги маъмурий қонунчилик талабларини қўпол равишда бузишган, вояга етмаганларнинг ҳуқуқбузарликлари ҳақидаги материални тегишли ҳокимият қошидаги ҳайъатга юбориш ўрнига ўзлари нотўғри чора қўллашган.

Ҳар иккала ходимга "ҳайфсан" эълон қилинди.

Б.НАСИРОВ,
Бош бошқарма бошлиғининг ўринбосари, ички хизмат полковниги

Ҳамкор, ҳамфикрмиз

ТАДБИРКОР ҚОНУН ҲИМОЯСИДА

Фармон ва ижро масъулияти, микрокредитлар ажратиш ҳақида мулоҳазалар

Ҳар бир жамият ўз тараққиёт босқичида турли тўсиқ ва қийинчиликларга дуч келади, вақт ўтиб барча тўсиқлар ортда қолади, чекинади. Аммо шунгача ҳар соҳада: раҳбардан оддий ишчигача, пенсионердан мактаб ўқитувчисигача, қонун ҳимоячисидан тадбиркоргача — ҳамма-ҳамманинг ҳаётида, тафаккурида синов даври, шаклланиш ва кураш жараёнлари кечади.

Гап муаммолар ҳақида борар экан, ҳеч бир тўсиқ ўзи яшаб турган жамият — давлатда масъул лавозимларни эгаллаб турган мансабдорнинг лоқайдлиги, умумманфаатидан ўзини четга олиши ё билиб-билмай қарши туришичалик хавфли эмас. Чунки жамият тараққиётида, ислоҳотлар амалиётида раҳбарнинг ўрни катта.

Мамлакатимиз мустақилликка эришгач, хусусий мулк, тадбиркор, фермер, кичик ва ўрта бизнес, тижорат банклари каби атамалар, янги тушунчалар пайдо бўлди. Нафақат пайдо бўлди, балки фаолиятимиз, турмуш тарзимизга кириб келди. Биз (у ёки бу кўринишда) уларнинг иштирокчиси, ижрочисига айландик. Минг-минглаб фуқароларимизнинг янги фаолият билан шуғулланишга, ўрганишга киришишлари, албатта, сиёсий мустақилликни қўлга киритишимиз билан боғлиқ. Мамлакатимизда кечаётган улкан тарихий жараёнда ўз фуқаролик масъулиятини дилдан сезмаётган, юртига, халқига мадад бўлишга ярамаётган кишилар ҳақида Президентимиз доим куюниб айтадилар: "Айрим мансабдорлар томонидан тадбиркорлик, деҳқон ва фермер хўжаликларини ривожлантиришга тўсиқ бўлаётган сансоларлик, тўраларча муносабат кўринишлари ҳамон содир этилмоқда. Чидаб бўлмайдиган ҳолат — мансабдорлар томонидан йўл қўйилаётган ўта расмиятчилик, ислоҳотларнинг мақсадини, маъно-мазмунини, моҳиятини тушуниб етмаслигидир..."

Ким ўша айримлар? Виждонан айтганда, ўта масъул дамларнинг қадрига етмаслик, кечаётган тарихий ўзгаришларни чуқур англамасликдек хатоларга дуч келаяпмиз. Президентимизнинг ҳар бир Фармонлари, ҳукумат қарорлари жамиятимизни олға силжитувчи куч эканлигини вақтида сезмаяпмиз. Ахир, мустақил юртимизнинг бугуни, эртасини ўйлаб ташланган қадам, унинг манфаати йўлидаги ҳар бир янги Қонун, ҳужжат фаровонлик, куч-қудрат, ёркин келажагимизнинг кафолати-ку!

"Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида"ги Қонун кўплаб оилаларни иш билан таъминлашда, иш юритишнинг замонавий усулларини ўрганиш ва қўллашда, мамлакатимиз аҳолисини сифатли маҳсулотлар билан таъминлашда ҳуқуқий асос бўладиган ҳужжатлардан биридир. Жойларда аллақачон бунинг ижросини таъминлаш йўлида кенг кўламда иш бошланган. Хўш, қонун чиқарилди, Фармойишлар эълон қилинди. Гап ижрода қолган экан, бу борадаги ютуқ ва камчиликларни тезда фарқлаш, аниқлаш қийин эмас. Адлия вазирлиги ва унинг вилоятлардаги бошқарма, бўлимлари зиммасига тадбиркорларнинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилишдек муҳим вазифа юкланган экан, тизимга тушаётган аризаларга, мурожаат билан келаётган фуқароларимизга қулоқ тутсак, барча мушкулотлар ойдинлашади. Бунинг учун эътибор керак, Фармон ва ижро масъулиятини туртма ақл билан эмас, қуйма ақл билан ҳал этиш лозим.

Бугун, эртага ҳам кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш, тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш, ривожлантириш учун кредитлар ажратиш кун тартибидаги асосий вазифалардан биридир. Чунки буни эртага эски тартиб-усуллар билан ишлаш мумкин бўлмаган янгиланиш даври ўртага қўйди. Буларсиз ишлаб чиқаришда, маҳсулот етиштиришда, янги ишчи ўринларини ташкил қилишда самарали натижаларга эришиш мумкин эмас. Кредит бу — рағбат, кредит бу — имкон, интилиш. Қудратли қўшма корхоналар, оёққа турган машҳур фирма ва компаниялар кичик ва ўрта бизнесни ҳимоялаш, ривожлантиришдан униб чиқади.

Вилоят адлия бошқармаси Кичик ва ўрта тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш ва ҳимоя қилиш бўлими ўтган йил Бухоро шаҳри, Когон, Ромитан, Бухоро ва Ғиждувон туманлари тижорат банклари томонидан деҳқон-фермер хўжаликлари, кичик ва ўрта бизнес субъектлари, хусусий тадбиркорларга кредит беришни тартибга солувчи меъёрий ҳужжатлар ҳамда тадбиркорликка оид қонунлар ижросини текширди. Ўтказилган текширишлар жараёнида кредит ажратишда қатор қонунбузилиш ҳоллари аниқланди.

"Тижорат банклари томонидан юридик шахс мақомига эга бўлмаган ҳолда фаолият кўрсатаётган якка тартибдаги тадбиркорлар ва деҳқон хўжаликларига миллий ва хорижий валютада микрокредитлар ажратиш" тартибининг 2.6 бандига асосан ариза тушган кундан бошлаб ва банкнинг ушбу ариза бўйича хулоса чиқариш муддати 5 кундан ошмаслиги лозим. Шунга қарамай кўп ҳолларда (АТ "Тадбиркорбанк" Когон туман бўлими, АТ "Саноатқурилишбанк" Когон туман филиалида) микрокредит ажратиш тартиби талаби бажарилмайди: банк хулосаси муддатидан кечиктириб чиқарилган. Бунинг устига тадбиркорлардан қўшимча ҳужжатлар — пул оқимлари тўғрисида ҳисобот, ер майдони мавжудлиги тўғрисида яшаш жойидан маълумотнома, маҳалла фуқаролар йиғинидан тафсифнома, давлат статистика ҳисоботи талаб қилинган. Бу билан микрокредит ажратиш тартиби қўпол равишда бузилган.

Тадбиркорлар банк билан ишлашда яна шундай муаммога ҳам дуч келмоқдалар: давлат акциядорлик "Уйжойжамғармабанк" Бухоро бўлимида ўтказилган текшириш давомида тадбиркорлик субъектларига микрокредитлар ажратиш тартибининг 1.9 банди ва "Тижорат банклари томонидан юридик шахс мақомига эга бўлган фермер ва кичик бизнеснинг бошқа субъектларига миллий ва хорижий валютада микрокредитлар ажратиш" тартибининг 1.10 банди талабларига зид равишда марказий банк томонидан белгиланган қайта молиялаш ставкасидан ҳам юқори ставкаларни қўллаш фактлари аниқланди. Жумладан, хусусий тадбиркор М.Раҳматовга 28,8 ўрнига 30 фоиз билан 800 минг сўм, "Реклама" кооперативига 28,8 ўрнига 30 фоиз билан 2 миллион сўм, "Бунёд" фермер хўжалигига 28,8 ўрнига 30 фоиз билан 2 миллион сўм микрокредит ажратилган. Бунингдек тартиб бузилиш ҳолларини "Турон" акциядорлик бирлаштирилган банки Бухоро бўлимида, ихтисослаштирилган давлат акциядорлик ипотека "Замин" банки Бухоро вилоят филиалида ҳам учратиш мумкин...

Банк билан боғлиқ яна бир мулоҳаза: бўлажак фермер ёки тадбиркорлар эълон қилинаётган Қарор ва Фармонларга ҳавас, умид билан қараб, режалар тузиб, ишга киришаман деб бел боғлаганларида кутилмаган муаммога дуч келишади. Банк бўлажак мижознинг имконини олдиндан чамалаб, ўрганиб, маслаҳатлашиб, унга вақтида хулоса, аниқ тушунча берганида ўнлаб тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаман деб юрганлар (қўлида муҳри билан банкда ҳисоб рақамини очиб, яна талай бадаллар тўлови ҳақидаги ҳужжатларни йиғиб) банкдан кредит оламан деб эшигини пойлаб юришмасди. Ачинарлиси, бундай ҳол ойлаб чўзилади, оқибатда юзага чиқаман деб турган имкониятлар бой берилади. Бу ҳақда жиддий ўйлаб кўриш керак. Қандай қилсак, тадбиркорга ёрдам берамиз, қандай қилсак, унга суянчиқ бўламиз? Ахир, ишлайман, мол-мулкимни кўпайтираман деган инсонни тушуниш керак, уни ҳурматлаш керак. Лозим бўлса, бундайларни излаш керак, топиш керак.

Юқорида айтилган камчиликларга йўл қўйган банк ходимларига нисбатан қатъий томонда турибмиз. Ўтказилган текширишлар бўйича жами 7 та бажарилиши мажбурий бўлган тақдимномалар киритилди. Акциядорлик тижорат "Тадбиркор" банки Когон бўлими бошқарувчиси Ҳ.Шабановага ойлик иш ҳақининг 20 фоизи миқдорида, ихтисослаштирилган акциядорлик тижорат "Пахта" банки Ғиждувон туман бўлими бошқарувчиси муовини Б.Толибовга ойлик иш ҳақининг 10 фоизи миқдорида жарима, акциядорлик тижорат "Саноатқурилишбанк" Когон филиали бошқарувчиси Б.Авезовга ҳайфсан, банкларнинг 8 нафар масъул ходимларининг ойлик иш ҳақларидан 10 фоиз миқдорида жарима ва 12 нафар банк ходимига ҳайфсан интизомий жазо чоралари қўлланилди. Бу соҳа бўйича келаётган ҳар бир шикоят эътиборимизда. Янги йил биз учун ҳам, тадбиркорларимиз учун ҳам янги режалар, тадбирлар йили. Феврал ойидан вилоятимизнинг Шофиркон, Вобкент, Пешку, Жондор тумани банкларида хусусий тадбиркорларга кредит беришни тартибга солувчи меъёрий ҳужжатлар ҳамда тадбиркорликка оид қонунлар ижросини текшириш, шу билан бирга "Кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш, тадбиркорликни микрокредитлаш" мавзусида семинар йиғилишлар ўтказишни бошлаймиз.

Нишонбой ХЎЖАЕВ,
Бухоро вилоят адлия бошқармаси бошлиғи

МУШТАРАКЛИК МУВАФФАҚИЯТ ДЕМАК

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Репсубликаси Конституциясини ўрганишни ташкил этиш тўғрисида»ги Фармойиши кўпнинг кўнглидаги иш бўлди. Айниқса, мутахассислар, педагоглар ўз ўқув масканлари шароитидан келиб чиқиб, Конституцияни ўрганишга муносабат билдиришаётир.

Самарқанд вилоятидаги Оқтош шаҳар касб-ҳунар мактаби директори Акром Болиевич РАҲМАТОВ мухбиримизга қуйидагиларни сўзлаб берди:

- Асосий Қомусимиз — Конституциянинг ижтимоий ҳаётдаги ва фуқароларнинг кундалик турмушидаги ўрни тўғрисида гапиришим «Инсон ва қонун» ўқувчиларига ортиқча деб ўйлайман. Фармойиш қабул қилингандан кейин қувонтирган жиҳат ҳуқуқий ҳужжат айни вақтида чиқарилганидир.

Фикрим қуруқ бўлиб қолмаслиги учун мисолларга мурожаат қилайлик. Касб-ҳунар мактабимизнинг 23 та гуруҳида 634 нафар ўқувчи таҳсил олиб, касб ўрганишаяпти. Фақат битирувчи гуруҳ ўқувчиларигагина ўқув йили давомида атиги йигирма беш соат «Давлат ҳуқуқи асослари назарияси» дарси қўйилган. Бу ҳуқуқий-демократик давлатнинг бўлғуси кадрларини ҳуқуқий жиҳатдан баркамол кишилар қилиб вояга етказишга камлик қилади. Энди 2001-2002 ўқув йилидан бошлаб мактаб, мактабгача тарбия муассасалари, касб-ҳунар коллежлари, олий ўқув юртларида Конституцияни ўрганишни йўлга қўйилиши ана шу кемтикни тўлдиради. Тузилган комиссия ўрта махсус ўқув юртлари учун Конституцияни ўрганиш ўқув дастурларини ишлаб чиқишда, услубий адабиётларни тайёрлашда биринчи, иккинчи ва учинчи босқич ўқув даври бирбирига боғланишини ҳисобга олсалар керак, деб ўйлайман. Бундан ташқари ҳар бир босқич ўқув мавзулари соатларга ажратилиб кўрсатилса, ниҳоятда ўринли бўларди. Чунки ўзим юқорида айтган «Давлат ҳуқуқи асослари назарияси» йигирма беш соатлик дарснинг ўқув режалари касб-ҳунар мактабларига етказиб берилмаган. Оқибатда мавзуларни танлашда ўқитувчилар орасида яқдиллликка эришилмаяпти.

Республикамиз мустақилликка эришганига ўн йил бўлаяпти. Ўтган вақт ичида Ўзбекистон халқи қанчадан-қанча қувончли воқеаларнинг гувоҳи бўлди. Шу билан бирга халқимиз бошига ташвиш туғдирган баъзи воқеаларнинг ҳам шоҳиди бўлдик. 1999 йилнинг 16 феврал воқеалари, Узун ва Сариосиё туманига террорчи унсурларнинг суқилиб киришлари Конституциямизга зид. Шунга асосан Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ўрганиш курси услубий адабиётларига бундай ташвишли ҳолатлар мисол тариқасида киритилмоғи зарур деб ҳисоблайман. Чунки ёшларимиз Конституциявий тузумга зид ҳолатларни билсин, токи бундай чиркин иллатлар келгусида такрорланмасин. Энг муҳими, ҳушёрлик уларнинг кундалик ва доимий одатига айлансин.

Газетхонлар ҳуқуқий илмларни эгаллашга ўқувчиларда имкониятлар кам экан деган фикрга боришмасин. Мактабимизда ҳар йили гуруҳлараро «Сиз қонунни биласизми?» мавзусида кўрик-танлов ўтказилади. Билимдон ўқувчилардан касб-ҳунар мактаби командасини танлаб оламиз. Ўқувчиларимиз қўшни касб-ҳунар коллежлари ўқувчилари билан ўтказиладиган ҳуқуқий билимдонлик беллашувига тайёргарлик кўришаяпти. Шунингдек, турли хил тадбирлар ёшларда она-Ватанга садоқат руҳини тарбиялаб, ҳақ-ҳуқуқларини пухта ўрганиб олишларида кўмак бераётир. Яқинда худди шундай «Диний ақидапарастликка қарши кураш» мавзуида қизиқарли учрашув ўтказилди. Нарпай тумани прокурори А.Имомов, туман ички ишлар бўлими бошлиғининг ўринбосари К.Сулаймоновлар иштирок этган ушбу учрашув қатнашчиларда катта таассурот қолдирди. Вилоят ўрта махсус касб-ҳунар таълими бошқармаси ташаббуси билан Абдуҳамид Мажидий номидаги Каттақўрғон драма театри жамоаси диний экстремизм ва ваҳобийчиликка доир театрлаштирилган саҳна кўриниши тайёрланганди. Ижодий гуруҳнинг саҳнадаги чиқиши ёшларимизда мустақил юртимизга меҳр-муҳаббат туйғусини янада кучайтирди.

Фурсатдан фойдаланиб айтишим керакки, касб-ҳунар мактабимиз педагогик жамоаси ва ўқувчилари «Инсон ва қонун»га ўн нусха обуна бўлишган. Севимли нашримиз ҳуқуқ илмидан баҳра олишимизда қўл келаяпти, ҳамроҳ бўлаяпти.

Абдуҳамид ХУДОЙБЕРДИЕВ
ёзиб олди

Оқолтин туманидаги Сардоба акционерлик «Пахтабанк» бўлимида бўлганимизда тадбиркорлар бурчаги ишлаб турғанига гувоҳ бўлдик. Адлия вазирлиги томонидан тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш борасида қабул қилинган 902, 903, 907, 775-сонли йўриқномалар ва кредит олувчилар учун керакли ҳужжатлар намуналари асқотаяпти. Айниқса, кредит олиш учун навбатга ёзилган тадбиркорларнинг рўйхати очиқ-ойдин кўзга ташланади.

Ўтган йилда банкнинг Сардоба бўлимида жами 17.100.000 сўмлик 14 та микрокредит берилди. Шундан 8 таси юридик шахс мақомига эга бўлган деҳқон-фермер хўжаликларига тегди. Олтитаси якка тартибдаги тадбиркорларга ажратилди.

Суратда: қарз бериш бўлими бошлиғи Учқун Юсупов ҳамкасби Абубакр Намозов билан амалга оширилиши кўзда тутилган режалар хусусида фикрлашаяпти.

Нурмамат АЛМУРОДОВ олган сурат

Янгилик

ҒИЖДУВОНДА ХАЛҚ ПОСБОНЛАРИ

Дастлаб вилоятнинг Пешку туманида ташкил этилган ушбу янгилик тез кунда ўзга туманларга ёйилди. Ғиждувонда бир неча ўн нафар ёшлар ишга жойлашиб, халқ посбони деган масъул хизматга қадам қўйишди. Энди уларнинг елкасида "ХП" ёзувли белги бўлади.

Туман ИИБ ҳузурида пайдо бўлган халқ посбонлари гуруҳи маҳалла посбонларидан нимаси билан фарқланади? Бу ҳақда мухбиримиз шундай ҳикоя қилади.

- Вилоятда биринчилардан бўлиб ташкил этилган бундай тадбир ҳар томонлама ўрганишга, қўллаб-қувватлашга лойиқ деб баҳоланмоқда. Сир эмаски, қишлоқларда ёш, соғлом йигитлар иш излаб ўзлари қизиққан, орзу қилган соҳаларга қандай яқинлашишни билмай юришади. Сирасини айтганда, амалга оширилган тадбир милицияда ишлаш катта масъулиятни талаб этади. Замон талабларига жавоб берадиган посбонларни танлаш, ўқитиш, иш ўргатиш осон эмас. Шуларни ҳисобга олсак, Ғиждувонда амалга оширилган тадбир ёшларга оид талай муаммоларни ечишда қўл келаяпти.

- Куни кеча бу ёшларимизнинг кўпчилиги бекорчиликдан зерикиб, нима иш қилишни билмай, умрини хатарга қўйиб юрган болалар эди, - деб хурсанд бўлади Ўзбекистон Қаҳрамони Ҳазрат ота Облоқулов. - Мен 45 йилдан буён далада ишлайман, ишонсангиз бир соат, бир кун беиш туролмайман. Фарзандларим, яқинларим, ота, сиз қаҳрамон бўлибсиз, мана, газетада Президентимизнинг Фармонлари чиқибди, дейишганида анчага довур қотиб қолдим, гаранг бўлдим. Ростига кўчсам, сира ҳам баланд унвонларни кутмай, таъма қилмай ишлаганман. Меҳнат дегани (агар уни ўзингники қила билсанг) кўп улуғ мартаба! Юртбошимиз ёшларга — фарзандларимизга етакчилик қилишни, аввало, ўзлари зиммаларига олдилар, сўнг қўлидан иш, оғзидан гап келадиган, жонкуяр, эътиборли кишиларга юкладилар. Буни юракдан ҳис этган туманимиз ички ишлар бўлими бошлиғи, милиция полковниги Ражаббой Очиловнинг ташаббуси, жонкуярлигини қадрлаш керак. Чунки у кўплаб оиланинг эътиборини қозонди, уларга иқтисодий, маънавий мадад кўрсатди...

Ҳа, Қаҳрамон Ҳазрат ота айтганларидек, Ражаббой Очиловнинг қатъий талаби, тўғри танлаган йўли — халқ посбонлари гуруҳи милицияга кадр тайёрлашнинг, жиноятчиликнинг олдини олиш, жамоат тартибини сақлашнинг янгича усулларини намоён этишдир. Танлов асосида олинган йигитларнинг барчаси чиниққан, армия хизматини ўтаган, ишга қизиқиши баланд болалар. Улар кўкрак нишони, гувоҳнома, ўзларига ярашиқли форма билан таъминланганлар.

Маълумки, Вазирлар Маҳкамасининг 180-Қарори билан маҳалла посбонларини жорий этиш ва унинг Низоми тасдиқланган эди. Кўп ўтмай бу ҳақда Ўзбекистон ИИВнинг тегишли буйруғи ҳам чиқди. Пешку ва Ғиждувон туманларида ташкил этилган ва номи — **халқ посбони** деб юритилган янги тузилмага юқоридаги қарор ва буйруқлар дастурий асос бўлди. Шу ўринда таъкидлаш жоизки, маҳалла посбони билан халқ посбони ўртасида анча-мунча фарқ бор. Биринчидан, маҳалла посбони деган вазифани турли ёш, савиядаги кишилар ўтаётир. Улар орасида ўз вазифасини, бурчини тўла англамайдиганлари ҳам бор. Иккинчидан, улар интизом, иш юритиш борасида ҳам оқсайдилар, умуман, уларнинг якка ҳолда фаолият кўрсатиши кутилган самарани бермаяпти.

Ғиждувонда тузилган халқ посбонлари (ХП)га келсак, биринчидан, улар ишга танлов — тест асосида (ёши 20 дан 25 гача бўлиши шарт) қабул қилинадилар. Ҳар эрта халқ посбонлари шахсий таркиб ёнида саф тортади. Улар топшириқни бевосита туман ички ишлар бўлимидан олиб, ДАН ва участка нозирлари ихтиёрига ва бошқа хизматларга тақсимланадилар. Посбонлар ўзларини милиция ходимидек ҳис этиши, мустақил ва ҳамкорликда ишлашни ўрганиши учун юқоридагидек тартиб қўл келади. Бундай усул халқ посбонлари учун дастлабки синов мактабидир.

- Халқ посбонларининг ҳуқуқий билимларини ошириш, турли машғулотларга иштирок этишини таъминлашга алоҳида эътибор бераяпмиз, - дейди туман ИИБ бошлиғи Р.Очилов. - Чунки яқин келажакда улардан сабр-бардош, ҳушёрлик, эл-юртга, касбига садоқат талаб этиладиган оғир юмушларни бажаришга қодир, сараланган милиция ходимлари тайёрлашни ният қилганмиз. Асосий вазифамиз ёшларда тажриба, кўникма ҳосил қилиш, уларни ўқитиш, эртароқ амалиётга олиб киришдир. Бу борада дастлабки натижаларга ҳам эришилди: қисқа муддат ичида халқ посбонлари туман ички ишлар ходимлари билан жиноятларни очишда иштирок эта бошладилар...

Халқ посбонларининг таъминоти — уларни маош, уст-бош, кўкрак нишонлари билан таъминлаш муаммоси ўз вақтида ҳал этилди. Осойишталик ва ёшларнинг қадрига етган туман раҳбарияти, айниқса, Ғиждувон туман ҳокими Арслон Ражабович Мўминов бу борадаги ташаббусни қўллаб, янгилик моҳиятини ҳар бир ширкат, ташкилот раҳбарларига тушунтирди. Ҳокимнинг қарорига кўра улар (шартнома асосида) посбон ўғлонларини маош билан таъминлайдиган бўлишди. Хуллас, Пешкуда бошланиб, Ғиждувонда давом эттирилган янгилик ўрганишга, қўллашга арзигулик талбирдир.

Ражаббой РАУПОВ,
"Инсон ва қонун"нинг
махсус мухбири

Суратда: Ғиждувон туман ИИБ бошлиғининг ўринбосари, милиция подполковниги М.Жўраев ва Ўзбекистон Қаҳрамони Ҳазрат Облоқулов халқ посбонлари даврасида.

Суҳбат

Суд қарорлари сўзсиз бажарилиши керак

- дейди Тошкент шаҳар хўжалик судининг катта маслаҳатчиси Шуҳрат Худойбердиев

- Шуҳратжон шаҳар хўжалик судига тушаётган аризалар мазмуни, кўриб чиқилиши ва ижроси хусусидаги мулоҳазаларингиз.

- Хўжалик судига тушаётган аризаларнинг турлари кўп ва хилма-хил бўлса ҳам уларнинг мазмуни асосан хўжалик низоларию мулкий даъволардир. Улар суд томонидан белгиланган бир ойлик муддат ичида кўриб чиқилади ва қабул қилинган қарор кучга киргандан кейин ижро этилади. Яъни даъвогарга суд қарорида қайд этилган пул ёки мулк жавобгардан ундириб берилади. Бу ишда албатта қонун устивор, адолат бош мезон бўлади.

- Шундай бўлса-да, жавобгар суд қарорини бажаришдан бош тортса-чи?

- Унда унинг устидан жиноий иш қўзғатилган хусусий ажрим чиқарилиб, прокуратураларга жўнатилади. Табиийки, тергов якунлангандан кейин умумий суд хўжалик суди қарорини бажармаган қонунбузарларга нисбатан тегишли жазо чораларини қўллайди.

- Шундай ҳолатларга мисол келтира оласизми?

- Бўлмасам-чи! Бунга "ТИК" хусусий фирмаси директори Дониёр Нуралиев устидан қўзғатилган жиноий иш мисол бўла олади. Келинг, яхшиси тушунарли бўлиши учун воқеани қисқагина қилиб бўлса-да бошидан баён эта қолай.

Шаҳар хўжалик судига "Медикал системс ЛТД" қўшма корхонасининг "ТИК" хусусий фирмасидан 10.655.000 сўм ундириш ҳақидаги даъво аризаси тушди. Унда қайд этилишича, мазкур қўшма корхона билан хусусий фирма ўртасида контракт тузилиб, унга кўра даъвогар жавобгарга 91,2 тонна (6325000 сўмлик) темир қувур етказиб берган. Жавобгар фирма директори Дониёр Нуралиев уни юктовар накладнойи билан қабул қилиб олган. Шунингдек, томонлар яна бир контрактни имзолаганлар. Унга кўра даъвогар жавобгарга 1082530 сўмлик табобат жиҳозлари етказиб бериши, лекин бунинг учун жавобгар белгиланган сумманинг камида 15 фоизини олдиндан ўтказиши лозим эди. Шунга кўра у 283-сонли тўлов хабарномаси орқали 4330000 сўм ўтказиб берган. Бироқ ўзаро икки томонлама тузилган контрактга хилоф равишда қолган суммани ўтказиб бермаган.

Хўжалик суди мазкур мулкий низони кўриб чиқиб, даъвогарнинг талаби тўлиқ қондирилгани ҳақида қарор чиқарди. Бу қарорга биноан жавобгар даъвогарга 10655000 сўм асосий қарзини, шунингдек, 107,100 сўм суд харажатларини тўлаши лозим эди. Бироқ "ТИК" хусусий фирмасининг ҳисоб рақамида маблағ йўқлиги учун даъвогарнинг аризасига биноан мазкур маблағни қарздорнинг мол-мулки ҳисобидан қоплаш юзасидан ажрим чиқарилди ва шунга мувофиқ чиқарилган ижро варақаси суд ижросига ижрони таъминлаш учун берилди.

Бироқ жавобгар раҳбари Дониёр Нуралиев суд ижросини турли баҳоналар билан алдашга уриниб кўрди. Фирманинг бухгалтерия ҳужжатларини яширди. Табиийки, бундай шароитда фирманинг мол-мулкини аниқлаш, уни кимошди савдосига қўйиш ва шу ҳисобдан даъвогарга пулини жавобгардан ундириб олиб беришнинг иложи бўлмади. Иш шунчага бориб етдики, жавобгар қочиб кетди. Ижрочи уни на фирмасининг юридик манзилидан, на яшайдиган уйидан тополмай хуноб бўлди. Жавобгарнинг қайнонаси Р.Турдиалиеванинг таъкидлашича, Дониёр оиласи билан ҳам анчадан бери яшамаётган, унинг қаерда эканлиги номаълум, баъзи қариндошларининг айтишича эса гўё Қозоғистонда даволанаётганмиш. Хуллас, Дониёр Нуралиев фирмасининг тегишли бухгалтерия ҳужжатларини тақдим этмагани етмаганидек, ўзи ҳам суддан қочиб юрди. Натижада хўжалик суди катта ижрочиси Ш.Қурбоновнинг "ТИК" хусусий фирмасидан "Медикал системс" фойдасига 10655000 сўм ундиришга оид ижро варақасини ижросиз топшириш ҳақидаги рапортига биноан мазкур масалага хўжалик судида яна қайтилиб "ТИК" хусусий фирмаси директори Дониёр Нуралиев устидан жиноий иш қўзғатиш ҳақида хусусий ажрим чиқарилиб, материаллар Тошкент шаҳар прокуратурасига юборилди. Пировардида, эса Шайхонтоҳур тумани суди Дониёр Нуралиевни ўн йилу олти ой муддатга озодликдан маҳрум этиш, шунингдек, ундан "Медикал системс"га 10655000 сўм ундиришга ҳукм қилди. Энди Дониёр Нуралиев мазкур жазо муддатини қаттиқ режимдаги колонияда ўтайди.

Худди шунингдек, хўжалик судининг "Альмар" хусусий фирмасининг директори Алишер Алиев устидан иш қўзғатиш ҳақидаги хусусий ажрими ҳам диққатга молик. Алиев "Электроизолит" қўшма корхонаси билан бир ой муддат ичида 5000 литр "растворител" етказиб беришга оид шартнома тузган. Бироқ буюртмачи "Альмар" ҳисоб рақамига 700000 сўм ўтказиб берса ҳам у маҳсулотни бермаган. Боз устига буюртмачининг пулини қайтариб беришдан ҳам бош тортиб қочиб юрган. Буюртмачи эса уни қидириб чарчаган. Корхонанинг ҳисоб рақами жойлашган банк, у ҳисобда турган солиқ инспекциясидан ҳам суриштирган. Бу ҳақда ҳатто туман ИИБга ҳам ариза берган. Лекин натижа чиқмаган. Изланаётган хусусий фирманинг расмий ҳужжатларида қайд этилган юридик манзили ҳам ёлғон бўлиб чиққан. Уни бу ердан ҳам топиб бўлмаган. Шундан кейингина "Электроизолит" қўшма корхонаси бош директори В.Шевченко хўжалик судига даъво аризаси билан мурожаат этган.

Хўжалик суди "оларда кирар жоним, берарда чиқар жоним", деб ўзганинг пулини олиб, уни қайтармай қочиб юрган. "Альмар"нинг директори Алишер АЛИЕВНИ мижознинг ишончини суиистеъмол қилиб, унинг 700000 сўм пулини ўзлаштирган товламачи деб топди ҳамда унинг устидан жиноий иш қўзғатиш ҳақида хусусий ажрим чиқариб уни Миробод тумани прокуратурасига жўнатди.

Қизиғи шундаки, мазкур туман прокуратураси А.Алиевнинг жиноий қилмишини ўрганиш жараёнида у билан ҳамкорликда товламачилик йўли билан ўзгаларнинг маблағини ўзлаштирган, давлатга тегишли бўлган солиқларни тўлашдан бош тортиб юрган "Техносервис" корхонасининг директори ва бош ҳисобчиси А.Анисимов ҳамда Р.Ориповлар нинг ҳам жиноятини фош этди. Яқинда Миробод туман суди бу товламачиларнинг жиноий ишини кўриб чиқиб бирини 13, иккинчисини эса 12 йилга озодликдан маҳрум этишга, шунингдек, улардан "Универмаг-Ургенч" корхонаси фойдасига 7.900.000 сўм, давлат фойдасига 2.859.768 сўм ундиришга оид ҳукм қабул қилди. Тўғри, "Альмар" хусусий фирмасининг директори А.Алиев қилмишига яраша бериладиган жазодан қўрқиб, ҳуқуқий муҳофаза қилиш ходимларидан қочиб юрибди. Бироқ бузоқнинг югургани сомонхонагача дейдилар. А.Алиев ҳам эртами-кечми барибир тумшуғидан илинади ва суднинг қора курсисига ўтириб қилмишига яраша жазоланади.

- Маълумки, давлатимиз тадбиркор бўламан, дегувчи ишбилармонларни ҳар томонлама қўллаб-қувватламоқда. Ҳатто уларга турли хилдаги имтиёзли кредитлар ажратишга оид қарорлар чиқармоқда. Натижада кредит олиб, корхона очаётган ва шу ҳисобдан бойиб, мулкдорлар қаторига қўшилаётганлар сони тобора ортиб бормоқда. Бироқ шолининг ичида курмак учраганидек, давлатимиз томонидан кўрсатилган ана шу ғамхўрликларни суиистеъмол қилиб, олинган кредитларни вақтида қайтармай юрган тадбиркор ниқобидаги юлғичлар ҳам учраб турибди...

- Афсуски, сиз ҳақсиз. Хўжалик судига бунақа, сохта тадбиркорлардан олган кредитларини ундириб бериш сўралган, даъво аризалари тушиб турибди. "Ўзсавдогарбанк"нинг Камолон бўлимидан худди шунақа ариза тушган эди. Унда қайд этилишича, "Ким и К" ишлаб чиқариш фирмаси директори А. Ли бу банкдан 5.000000 сўм кредит олган. Бироқ уни на фоизларини, на ўзини қайтармаган.

Хўжалик суди даъвогар ва жавобгарнинг сўзларини эшитиб А. Лининг устидан жиноий иш қўзғатиш юзасидан хусусий ажрим чиқарди.

Худди шу банкнинг яна бир даъво аризасига асосан "Гудзь" хусусий ишлаб чиқариш тижорат фирмаси директори Владислав Шиннинг устидан ҳам шаҳар хўжалик суди жиноий иш қўзғатди. Маълум бўлишича В. Шин мазкур банкдан тўрт миллион сўм кредит олган. Бироқ уни қайтармаган. Ундан белгиланган мақсадда фойдаланмаган. Ўз молиявий фаолияти ҳақида банкка ҳам, солиқ инспекциясига ҳам ҳисоб бермай қочиб юрган. Боз устига уни фирмаси Уставида қайд этилган ҳуқуқий манзилидан ҳам, яшаб турган жойидан ҳам топиб бўлмаган.

- Хўш, умумий суд банкдан кредит олиб, қайтармаган бу сохта тадбиркорларга қандай чора кўрди?

- Игор Ли Миробод туман судининг ҳукми билан 5 йилга, Владислав Шин эса Ҳамза туман судининг ҳукми билан олти йилга озодликдан маҳрум этилди. Шунингдек, ҳар икковларининг ҳам мол-мулклари давлат фойдасига мусодара этилди.

- Бу икки кредит олувчининг жиноятига банк ходимлари сабабчи эмас. Негаки уларга кредит беришда мутасаддилар барча қонун-қоидаларга амал қилишган. Лекин олинган кредитларнинг қайтарилмай қолинишида банк ходимларининг ўзлари айбдор бўлган ҳолатлар ҳам учраб турадими?

- Ҳа учраб туради. Ўзбекистон саноат қурилиш банки Тошкент вилоят бўлимининг "Шоҳруҳ" кичик корхонасига берган 500000 сўм кредитининг қайтарилмай қолинишига шу банкнинг бошқарувчиси (эндиликда собиқ) Убайдулла Алимуллаев айбдор деб ҳисобланади. Хўжалик суди мазкур банкнинг даъво аризасини кўриб чиқишда худди шундай қарорга келиб, "Шоҳруҳ" кичик корхонаси (директори Ш.Ҳошимова)га кредит беришда тегишли қонун-қоидаларга амал қилмаганлиги учун У. Алимуллаев устидан жиноий иш қўзғатишга оид хусусий ажрим чиқарди.

Умумий суд мазкур ажримда кўрсатилган қонунбузарликлари учун У.Алимуллаевга энг кам ойлик иш ҳақининг 50 баробари миқдорида жарима солди ва ундан асоссиз берилган 500000 сўмни банк фойдасига ундиришга ҳукм қилди.

- Одатда хўжалик судларига даъво аризаси бериш учун давлат божи ва почта хизмати учун ҳам ҳақ тўланади. Агар иложи бўлса шу ҳақда муштарийларимизга сўзлаб берсангиз.

- Хўжалик судига бериладиган мулкий даъволарнинг ўз баҳоси бор. Агар даъво бир миллион сўмгача бўлса, тўланадиган бож унинг фоизи миқдорида бўлади. (Лекин ҳар қандай ҳолатда ҳам энг кам иш ҳақидан оз бўлмаслиги керак).

Даъво қиймати бир миллион сўмдан ўн миллион сўмгача бўлса, унинг учун тўланадиган бож даъво баҳосининг икки фоизи миқдорини ташкил этади. Борди-ю даъво қиймати ўн миллион сўмдан ҳам зиёд бўлса, унда ўша сумманинг бир фоизи миқдорида бож тўлашга тўғри келади.

Яна шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, бож тўлаш масаласида қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштирувчиларга имтиёз берилган. Улар мулкий тусдаги даъволари учун ўша даъво қийматининг атиги бир фоизи миқдорида жарима тўлайдилар, холос.

Судда мулкий тусда бўлмаган даъволар бўйича бериладиган аризалар учун тўланадиган бож миқдори энг кам иш ҳақининг ўн баравари миқдорида қилиб белгиланган.

-Ана шу суд харажатлари тўлашда бош тортганлар ҳам учраб турадими? Агар учраса уларга нисбатан қандай чора қўлланилади?

-Суд харажатларини тўлашдан бош тортадиганлар жуда кам учрайди. Лекин бор! Яқинда худди шундайлардан бирининг иши кўриб чиқилди. Бу "Чайсер" фирмаси раҳбари Кенес Айтмагембетовдир. У 29952 сўм суд харажатларини тўлаш ҳақидаги Тошкент шаҳар хўжалик суди ўарорини бажармади. Кенес Айтмамбетов Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 232- моддасида қайд этилган жиноятни қилди ва суд томонидан эннг кам иш ҳақининг 50 баробари миқдорида жарима билан жазоланди.

- Демак, суд қарори сўзсиз бажарилиши керак. Кимки бу оддий ҳақиқатни тушунмаса, ёки тушунишни истамаса, яъни суд қарорини бажармаса, шубҳасиз, у ёки бу даражадаги жазоларга мубтало этилади, Шундайми?

- Худди шундай! Фуқаролараҳар қандай мажароні ҳам аввало судсиз ўзаро келишган ҳолда ҳал этсалар мақсадга мувофиқ бўлади. Акс ҳолда улар у ёки бу томоннинг мулкий даъвосини суд орқали қондирсалар, суд ва почта харажатларини ҳам тўлайдилар. Шунинг учун ҳам суд ҳар бир низони кўриб чиқишдан илгари томонларни ўзаро муросага чақирди. Шунда ҳам улар ўзаро келишмасалар, кейин суднинг қабул қилинган адолатли қарорини бажаришга мажбур бўладилар.

Суҳбатдош
Мурод КАЛОНХОНОВ,
журналист

НАТИЖАЛАР МАЛАКАГА БОҒЛИҚ

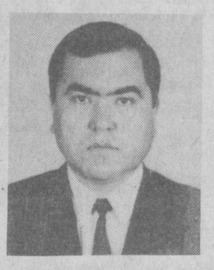

Одатда қонунни ҳимоя қилувчи идоралар ва маъмурий органлар ходимларининг хатти-ҳаракатига қараб, жамиятда қонун кучига қандай амал қилаётганига, ҳуқуқий дастаклар нечоғли кучли эканига, қолаверса, ҳуқуқий жамият етуклигига баҳо берилади. Улар орасида нотариал идораларнинг ҳам ўрни бор. Жиззах вилояти, Зомин тумани катта давлат нотариуси Тўрабек Зулимов билан суҳбатимиз шу ҳақда:

- Туманимиз нотариал идораси томонидан жисмоний ва юридик шахсларга кўрсатилаётган ҳуқуқий хизматнинг ўз вақтида ва ҳаракатдаги қонун ҳужжатлари асосида амалга оширилишига алоҳида эътибор бериб келамиз. Аҳолига кўрсатилаётган хизматнинг тўғри ташкил қилиниши ва талаб даражасида бўлиши нотариусларнинг ўз касб малакаларини нечоғли пухта эгаллаганликларига боғлиқ, албатта.

Ўтган йили идорамиз 916 та нотариал ҳаракатни бажариб, тасдиқланган ва гувоҳлантирилган бу ишлар учун давлат бюджетига 2986672 сўм туширишига эришди. Шу сумманинг 20 фоизи Жиззах вилоят адлия бошқармаси ҳисобига ўтказилди. Пуллик хизматлар учун эса 47920 сўм тўланди.

Нотариал ҳаракатларимиз орасида ҳар хил ҳужжатлардан олинган нусхаларнинг аслига тўғри эканини тасдиқлаш, автомашиналарни бошқариш ҳуқуқини берувчи ишонч қоғозлари бериш, фуқаролар имзоси ҳақиқийлигини тасдиқлаш, шахсий автомашиналар олди-сотди шартномаларини қонунлаштириш ҳаракатлари кўп учрайди. Ҳар бир ҳужжат, қонуний хатти-ҳаракат бу хизмат соҳаси ходимидан нотариал билимни пухта эгаллашни, муттасил касб маҳоратини ошириб боришни талаб этади. Бу борада ўқув машулотлари, касб билимдонлигини белгилайдиган кўрик-танловлар жуда қўл келаётир.

Ўтган йил мобайнида идорамиз юқорида таъкидланган хизмат турларидан ташқари, яна таъқиқлов, гаров шартномаси, васиятнома, кафолатнома, мулкка эгалик ҳуқуқини берувчи гувоҳнома каби ўттизга яқин нотариал ҳаракат турларини амалга оширди. Қонунчилик, юксак хизмат кўрсатишни таъминлаш учун бор куч-ғайратимизни аямай меҳнат қилаяпмиз.

Суҳбатдош:
Нурмамат АЛМУРОДОВ,
"Инсон ва қонун"
мухбири

Каттақўрғон тарафларда қулоққа чалинган воқеа бундай маънода эди: уйда бошланган даҳанаки айтишув секин-аста аланга олди. Ўтган ҳафта ота ўз ўғлининг биллярдхонада беш минг сўм пулни гаровга тикиб, ўйинда бой берганидан бўйнига илинган қарзни эндигина узганди. Кеч кетиб, эрталабгача дараги бўлмаган арзандаси бу гал ҳам яна ўн минг сўм ютқазиб келибди.

- Менинг ортиқча пулим энди йўқ, ўғлим, қандай ютқазган бўлсанг, шундай пулни ўзинг топиб, қарзингни берасан, - деб зарда қилди ота. Сўнг хотинига деди: - Ойига 15 минг сўмдан нари-бери маош олсаму шуни ҳам арзанданг биллярдга бой бериб келган қарзига тўлайверсак, бундан турмуш бўладими?

Онаизор ўғли учун эзилганича «яна бир бор йўқ деманг, ёшлик қилган», деб ўртага тушди. Бу сафар ҳам отанинг кўнглини юмшатди. Бироқ ўрганган кўнгил ўртанса қўймас, деганларидек навбатдаги тонг отай деяптики, ўғилдан дарак йўқ. Тун ярмидан оққан. Тонгги соат тўртлар чамаси. Қарийб олти соат чирим қилмай ўғлини кутган онаизорнинг бардоши тугади. Ишдан чарчаб келиб, қаттиқ уйқуда ётган эрини уйғотишга мажбур бўлди:

- Туринг дадаси, ўғлингиздан ҳалигача дарак йўқ. Тонг ҳам отаяпти, қаерда юрган экан-а? Кеча соат еттиларда чиқиб кетган эди. Тағин шу — сабил биллярдхонасига борган бўлмаса? Янаям ким билади, бирор кор-ҳолга учрамадимикин? Ёки бирортаси билан муштлашиб, жароҳат олдими? Ёки ичиб-пичиб... - зорланди у.

Аёлининг зориқишига бардоши чидамаган эр безовталаниб кийинди, ўғлини ахтариб кўчага чиқди. Аввал биллярдхона томон йўл олди. Шаҳарнинг қоқ марказидаги муҳташам бинода жойлашган биллярдхона эшигидан кириши ҳамон "осилган" тамаки тутунидан бўғилай деди. Атрофни спиртли ичимликнинг қўланса ҳиди тутиб кетган эди. "Санг устига порсанг" деганларидек, бу ерда янграётган "гумпа-гуп" мусиқадан отанинг боши гангиди. Қулоқлари қоматга келди. У бирмунча вақт қотиб қолди. Сал ўзига келгач, тутунлар орасидан ўғлини ахтаришга тушди.

Оғзига сигарета қистирган, баъзилари қўлида пиво шишасини кўтариб олган йигирмага яқин шарпалар орасидан ўз ўғлини топиб, унга пешвоз борди. Ўғлим, деб улгурмади ҳам ширакайф фарзанд отасини кўриб тутақиб кетди:

- Ким сизни бу ерга чақирди ота? Нега мени дўстларим олдида уялтирасиз? Нима, мен ёш гўдагу қиз боламанмики, орқамдан ахтариб келасиз?

- Боринг уйга ўйинни тугатиб, ўзим етиб бораман. Мана ҳозир шу партияга икки минг сўм тикилган, шуни ютсам, марра меники... - ҳайқирди у.

- Ўғлим, уйда онанг сени кутаверіб кўзи тўрт бўлди, раҳминг келсин ахир бечорага! Бундан ташқари эртага ўқишга боришинг керак. Шакарнинг ҳам ози яхши, ўйинни бўлди бас қил! Бу нима биллярдхонами ёки қиморхонами?

- Мен сизга нима дедим? Ота кетаверинг, бу ердагиларга ишингиз бўлмасин!

- Боласининг бақириб гапиргани ота асабини издан чиқарди, у чидаб туролмасдан ўғли юзига тарсаки тортиб юборди. Сўнг шарт бурилиб, ўғлини судраганча хонадан олиб чиқиб кетди.

Дарҳақиқат, мақоламиз мавзуи кейинги пайтларда шаҳар ва қишлоқларда қўзиқориндек кўпайиб бораётган биллярдхоналар хусусида. Бу даргоҳлар нима ўзи? Дам олиш масканими ёки спортнинг бир тури-ми? Кўнгилочар ўйингоҳми ёки қиморхонами? Ана шунга тушунмай ҳайрон қоласан киши. Ишонмасангиз бугун фаолият кўрсатаётган биллярдхоналарга бир бош суқиб киринг. Бу муҳташам ўйингоҳларнинг аксариси спортхона эмас, нақ қиморхона. Ўйналадиган "мусобақа"лар деярли барчаси пул тикиб ўйналади. Бу жойларда ташкил этилган "прилавка"лардан чўчиб тушасан. Сув ёки бир бўлак ейимликнинг нархи осмонда. Энг ёмони бу ерларда сўрайдиган, назорат қиладиганни учратмайсан. Тартиб, одоб, хушмуомалалик тўғрисида-ку гап ҳам топиш қийин. Кўпчилиги эрталабгача "ишлайди".

Тўғрисини айтганда ҳеч ким, жумладан, ушбу сатрлар муаллифи ҳам бундай жойлар спорт, кўнгил очиш, дам олиш маскани сифатида кўпроқ бўлиши тарафдори. Аммо... ҳамма нарсанинг чегараси бор, чамаси. Бугун фаолият кўрсатаётган биллярдхоналарнинг аксариси том маънода кўнгилочар масканими? Ана шу ҳақда ҳам ўйлаб кўриш керак эмасмикан? Улардаги иш соатларини тартибга солиш, бу ерларда спиртли ичимликлар сотилиши, ичкиликни ман этиш, энг муҳими, ўртага пул тикиб, қимор тарзида биллярд ўйнашларга чек қўйиш керак эмасмикин? Ички ишлар идоралари, маҳаллий ҳокимият, маҳалла оқсоқоллари, "Камолот" ёшлар уюшмаси, кенг жамоатчилик бу хусусда ўз сўзларини айтишса яхши бўларди.

Азим ҚОДИРОВ,
журналист,
Самарқанд вилояти,
Каттақўрғон шаҳри

Суҳбатдошимиз — судья

ҚОНУН ЖАМИЯТ ТАЯНЧИ

Республикамизда инсонпарвар, демократик, ҳуқуқий давлат қуришдек олийжаноб мақсадимиз Асосий Қонун — Конституциямиз билан мустаҳкамлаб қўйилди. Мамлакатда бир-биридан мустақил бўлган қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимияти ташкил топиши эътироф этилди. Уларни жумладан, суд ҳокимиятини янада ривожлантириш ва мустаҳкамлаш, фуқаролар ҳуқуқларини янада фаол ҳимоя қилиш зарурияти давр, ҳаёт тақозо этаяпти. Шу боисдан ушбу касб эгаларидан бири, суд ҳокимияти вакили билан учрашдик.

Суҳбатдошимиз юридик фанлар номзоди, Ўзбекистон юристлар уюшмаси ҳамда Республика Хотин-қизлар қўмитаси қошидаги хотин-қизлар уюшмаси раисининг ўринбосари Тамара ТИЛЛАЕВА. У 1955 йилда Сирдарё вилоятида таваллуд топган. 1977 йилда ТошДУнинг юридик факультетини тамомлаган. Дастлаб Ўзбекистон Республикаси Олий судида маслаҳатчи, бўлим бошлиғи лавозимларида фаолият кўрсатган. 1990 йилнинг октябридан Тошкент шаҳар Мирзо Улуғбек туман судининг судьяси, 1995 йилдан шу суд раисининг ўринбосари, 1997 йил октябридан суд раисидир. Оилали, икки нафар фарзандниг онаси.

- Қонун устуворлигини мақсад қилиб қўйган давлатимизда суд ва судьялик ҳақида сўзлаб берсангиз.

- Аввало, таъкидлаш керакки, қонун устуворлигини таъминлашдек олижаноб мақсад йўлида барча Конституциямизни ва унинг асосида қабул қилинган қонунларимизнинг туб моҳиятини етарлича англаб етмоғи ҳамда уларни ҳаётга тадбиқ этишни билмоғи керак. Бу талаб биринчи галда судлар ва судьялар олдидаги муҳим шарт. Президентимизнинг 2000 йил 14 августдаги «Ўзбекистон Республикасининг суд тизимини такомиллаштириш тўғрисида»ги Фармонига мувофиқ судьяларни ихтисослаштиришни амалга ошириш мақсадида янги аср боши, янги йилдан бошлаб судларнинг фуқаролик ва жиноят ишлари бўйича мустақил ҳолда фаолият кўрсатаётганлиги айни муддаодир. Негаки, судлар фаолиятида ҳақиқатан ҳам фуқаролик ишларининг кўлами кенг ва даъволарнинг турлари кўп эди. Шунга кўра бундай ўзгариш одил судловни амалга ошириш сифатини оширишга беқиёс хизмат қилади. Ишнинг тез битишини, қабул қилинган суд қарорларининг адолат асосида ҳал бўлмоғини таъминлайди. Фуқаролик ишларининг ўз вақтида, сифатли ва адолатли кўрилиши эса уларда ўз ҳуқуқларини тиклаш борасида судга нисбатан ишончини янада мустаҳкамлайди. Бу дегани эндиликда фуқаролик ишларини кўришда судья зиммасидаги масъулият кучайди. Судьянинг инсон тақдири устида адашмай, сифатли қарор чиқариши учун ўз устида тинмай ишлаши, изланиши замон талабига айланди.

Таъкидлаш жоизки, судьянинг адолатли иш тутумида фуқароларнинг ҳуқуқий онги ҳам муҳим рол ўйнайди. Улар зарур ҳужжатларни кечиктирмай, вақтида йиғиб бера билишлари керак.

- Агар жоиз бўлса, кейинги пайтларда муомаламизда тез-тез такрорланаётган, ҳуқуқий онг, билим, маданият деган иборалар хусусида...

- Албатта, бугун бу борада баҳс-мунозараларга ўрин бор эканки, демак, шу нуқтада қандайдир бўшлиқ, қониқмаслик мавжуддир. Ҳозир судларга мурожаат қилаётган фуқароларнинг ҳуқуқий онги даражасини кўриб, баъзан ўйлаб қоламан. Ҳозир айнан қонунчиликни ўқиш-ўрганиш учун барча имкониятлар яратилган. Китоб дўконлари пештахталарида ҳуқуқий мавзудаги китоб, рисола ва бошқа адабиётларга кўзингиз тушганда, нега одамлар ўзлари учун ғоят зарур бу манбаларни олиб ўқишмайди, деган ҳақли савол ҳам туғилади. Судьялардан маслаҳат сўрайдиганлар англаб олмоқлари лозимки, судья иш кўраётган жараёнда тарафларга ҳуқуқий маслаҳат берадиган бўлса, холисликка путур етади. Ҳозир деярли барча ҳудудларда «Ҳуқуқий маслаҳатхона»лар хизмат кўрсатаяпти. Ундан унумли фойдаланишни ўрганиш керак. Агар одамлар ўз ҳуқуқини англаб етмаса, лозим ҳолда адвокат орқали ҳимояланиш тартибидан фойдаланишса, нур устига нур бўлар эди.

Бугунги судьянинг зиммасига катта ва шарафли масъулият юкланди. Туманлараро судларнинг ташкил бўлиши эндиликда иш кўламини янада кенгайтиради. Мирзо Улуғбек ҳамда Юнусобод туманлари қўшилишиб, ҳозир биз меҳнат қилаётган Мирзо Улуғбек туманлараро фуқаролик ишларини кўрувчи суд ташкил бўлди. Судда етти нафар малакали судьялар фаолият кўрсатишмоқда. Уларнинг ҳар бир ишни шошилмасдан, оқилона, муфассал кўриб чиқиши учун зарур шарт-шароитлар яратиб берилди. Судьяларимиз суднинг мустақил, дахлсизлигини, суд ҳодими бу соҳада ғоят маданиятли бўлиб, фақат ва фақат қонун номи билан қонунга таянган ҳолда иш кўриши лозимлигини яхши англайдилар. Зеро, суд тизимининг ислоҳ қилиниши кадрларнинг мавқеи, салоҳияти ҳам шу даврга мос ва хос бўлмоғини талаб этади.

- Суд ислоҳотида аппеляция институтлари ҳақида ҳам сўз боради. Бу ҳақда тўхталиб ўтсангиз.

- Ҳа, эндиликда туманлараро судларнинг чиқарган қарорларидан норози бўлган тараф йигирма кун муддат ичида аппеляция институтларига мурожаат қилишга ҳақлидирлар. Ишларни аппеляция тартибида кўриш институтининг жорий қилиниши одил судлов фаолиятидаги айрим камчиликларга барҳам беради. Аппеляция инстанцияси суди лозим ҳолларда ишни тўлиқ қайта кўриб чиқиб, узил-кесил қарор қабул қилади. Бу эса суд инстанциялари ваколатларининг юқорида кўрсатилган тартибда белгиланиши қуйи судлар қарорларининг аксарият қисмининг қонунийлиги, асослилиги ва адолатлилигини текшириб чиқиш, суд хатоларини юқори судлар томонидан ўз вақтида тузатишни таъминлайди.

- Президентимизнинг 2001 йил 4 январдаги «Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ўрганишни ташкил этиш тўғрисида»ги Фармойиши айтиш мумкинки, сиз юқорида таъкидлаган айрим камчилик ва нуқсонларга барҳам беради...

- Ҳа, бу ўз вақтида ва ўрнида чиқарилган Фармойиш бўлди. Чунки ҳаётда қонун талаблари бузилиши ҳолатини вужудга келтираётган сабаб ҳам аввало Конституцияни етарлича билмаслик ёки унга амал қилмасликдир. Одамларда ҳуқуқий онг, ҳуқуқий маданиятни тарбиялашни ҳақиқатан ҳам Конституцияни ўрганишдан бошлаш керак. Шу аснода мамлакатимизда ўтказилаётган ислоҳотлар ҳаётнинг барча жабҳаларини эркинлаштириш орқали инсон манфаатларига хизмат қилишини таъминлайди.

Суҳбатдош: Салима ҚИЛИЧЕВА, «Инсон ва қонун»нинг махсус мухбири

Муносабат

АЁЛ ЯРАЛМАГАН ЖИНОЯТ УЧУН...

Муҳайё Ашурова 1971 йилда Шаҳрисабз туманида туғилган. 1994 йилда Украина ҳуқуқшунослик академиясини тугатган. Қарши туман прокуратурасида иш ўрганувчи, Чироқчи туман прокуратурасида ёрдамчи вазифаларида ишлаган. Айни пайтда Шаҳрисабз туманлараро прокурори ёрдамчиси, 2-даражали юрист.

- Прокурор ёрдамчиси сифатида кўпинча судларда жиноят ишлари кўрилаётганда иштирок этаман, - дейди Муҳайё Ашурова. - Очиғи, аёллар томонидан содир этилган жиноят ишлари кўрилганда ич-ичимдан ачиниб кетаман. Наҳотки аёл қалби, она қалби шундай тубанликка йўл берса? Аёл гўзаллик, покизалик рамзи эмасми? Аёл яралмаган жиноят учун, аёл яратилган гул ҳаёт учун...

Минг афсуски, шайтон измига бўйсуниб, жиноят кўчасига кираётган баъзи аёлларимизнинг ярамас кирдикорлари аёллик номига доғ бўлиб тушмоқда. Мана бу воқеага эътибор қилинг: дарё ўзанини сув бузади, эл-элатни мишмиш бузади, деганларидек, «деди-деди» гапнинг кетидан қувиб шармисор бўлган икки аёлнинг «қилмиши» яқинда туман судида кўрилди. Туманнинг Ғани Бобоёров номли хўжалигидаги «Оқ олтин» қишлоғида яшовчи Озода ҳам, Ҳусния ҳам бир оиланинг гулдай бекаси. Иккаласи бўлмағур миш-мишларга ишониб, ўзаро жанжаллашиб қолади. Жанжал шу даражага бориб етадики, Озода Ҳуснияни жаҳл устида уриб, бошини ёради. Ҳусния ҳам қараб турмайди. Озоданинг чап қулоғига ёпишиб, сирғасини шундай силтаб тортадики, натижада қулоқ солинчаги йиртилиб кетади. Икки аёл ҳам жароҳат олиб, касалхонада даволаниб чиқади. Суд-тиббиёт экспертизаси икки аёлга ҳам енгил тан жароҳати етказилганлигини аниқлайди. Судланувчилар Озода Имомова ва Ҳусния Абдираҳмонова Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг 109-моддаси, 2-қисми билан айбланиб, Президентимизнинг «Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг 9 йиллиги муносабати билан Амнистия тўғрисида»ги Фармонининг 8-моддасига асосан жазодан озод этилди. Қишлоқдошлари ўртасида урушқоқ аёл деб ном олишгани эса ҳаммасидан ёмон бўлди. Ёки яна бир воқеа: судланувчи Д.Г. ўзи яшаб келаётган Шаҳрисабз шаҳар Китоб станцияси, Алпомиш кўчасидаги уйлардан бирида қўшмачилик қилиб, 250 сўм пул, 1 кг бодринг, 2 кг картошка эвазига Й.Қ. ва Б.Н.ни учраштиради. Кейин жиноий шериклари Д.Н. ва Б.Н. билан ўзаро жиноий тил бириктириб, фуқаро Й.Қ.нинг ёнидаги 250.000 сўм пулни зўрлик ишлатиб, тортиб олади. Уччала жиноятчи ҳам суднинг қора курсисида ўтириб, қора қилмиши учун жавоб берди. Хайриятки, Президентимизнинг Амнистия тўғрисидаги Фармони улар жонига оро кирди. Қилмиш-қидирмиш деб шуни айтсалар керак.

Ғози РАҲМОН

Олтин остона

ОИЛАГА ПУТУР ЕТМАСИН

Мана, тарихда ўзига хос из қолдирган XX аср ҳам интиҳосига етди. Инсоният мўъжизаларга бой бўлиши кутилаётган XXI асрни кутиб олди. Хўш, якунланган аср ва йилимиз бошқа касб соҳиблари қатори тақдирларни тақдирлар билан боғлашдек масъулиятли касб эгалари бўлмиш Фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш идоралари ходимлари учун қандай бўлди? Самарқанд вилояти, Каттақўрғон шаҳар ФҲДЁ бўлими мудираси Шаҳло ҚУЧҚОРОВАдан шу хусусда сўзлаб беришини сўрадик.

- 2000 йилда шаҳримизда тўрт юздан ортиқ оила бунёд бўлди. Ҳаммадан ҳам қувончлиси, Соғлом авлод йилида 1360 нафар гўдак дунёга келди. Уч онанинг бирваракайига уч нафардан фарзанд кўриши эса ўша оилалар учун чинакамига ,байрамга айланди. Уларнинг севинчига биз ҳам шерик бўлдик. Чақалоқларнинг ота-оналарига шаҳар ҳокимлиги ва бўлимимиз томонидан қимматбаҳо буюмлар ва пул мукофотлари ажратилди.

Мен оилавий ҳаётни гоҳ ҳайқириб, гоҳ сокин оқадиган дарёга ўхшатаман. Баъзан оиладаги нотинчлик эр-хотинни идорамиз остонасига етаклаб келади...

Жорий йилда ҳам ажралиш ҳақида олтита ариза тушди. Пойдевори дарз кетаётган бу оилаларни қайта тиклаш учун ижодий иш олиб бордик. Ариза берган эр-хотинларни, уларнинг қариндош-уруғларини чақиртириб, суҳбатлар ўтказдик. Натижа эса ҳар ҳолда самарали бўлди, беш жуфт эр-хотин ярашиб, апоқ-апоқ бўлиб кетишди.

Қизларни ёш эрга бериш одатий ҳолга айланиб бораётганлиги биз — ФҲДЁ бўлими ходимларини айниқса, хавотирга солади. Негаки, айнан ҳали турмуш қийинчиликлари ҳақида деярли тасаввурга эга бўлмаган ёшлар арзимаган сабабни рўкач қилиб, «эртасигаёқ» ажралиш ҳақида ариза кўтариб келишади. Уларни мустақил ҳаётга тайёргарликсиз, эрта йўллаган ота-она эса ёшлар бирга яшаб кетишлари учун саъй-ҳаракатлар кўрсатиш ўрнига, эр-хотин можаросига ноўрин аралашиб, яна бир бор хатога йўл қўйишади. Шу боис вояга етмаганлар томонидан никоҳни қайд қилишни сўраб тушган аризаларга ниҳоятда қаттиққўллик билан ёндошишимизни тақозо этаяпти. Ана шу мавзуда маҳаллаларда турли тадбирлар ўтказдик.

Бўлажак келин-куёвлар тиббий кўрикдан ўтишлари зарурлиги ва унинг келгусидаги аҳамияти фуқароларга мунтазам тушунтириб борилади. Шунингдек, бепул ҳуқуқий хизмат кўрсатишни йўлга қўйдик, яъни шаҳарнинг энг кўзга кўринган ҳуқуқшунослари ҳафтасига икки марта келишиб, бизга савол билан мурожаат қилаётганларга тегишли маслаҳатлар беришаяпти.

Янги йилда режаларимиз тағинда катта. Бўлим қошида турмуш қуриш арафасида турган қизлар, бўлғуси келинчакларга уй-рўзғор ишларини ўргатадиган бир ойлик бепул курс очиш ниятимиз бор. Чунки кўп оилаларнинг бузилишига, тан олиш керак, ёш келинчакнинг оилани юритишда уқувсизлиги сабаб бўлаяпти. Мақсадимиз «Оналар ва болалар йили»да ажралишлар бўлмасин, гўдакларнинг кўз ёшлари оқмасин.

Бундан ташқари бўлимимизни кенгайтириш учун уч миллион сўм маблағ ажратилган. Инсон умрининг энг тантанали ўтадиган бахт кошонасини замонавий услубда жиҳозламоқчимиз. Яъни ёшлар никоҳдан ўтгандан сўнг хурсандчилигини давом эттириши учун бар, суратхона, диний расм-русумлар асосида никоҳ ўқиладиган алоҳида хона мавжуд бўлади.

Янги йилдан чақалоқларга исм қўйиш масаласига ҳам алоҳида эътибор қаратмоқчимиз. Айтишларича, ўз исми инсон учун дунёдаги энг ёқимли сўз ҳисобланаркан. Ҳар хил бачкана исмлар қўйилмаслиги учун уларнинг маъносини ёш ота-оналарга тушунтирувчи мутахассис иш бошлайди. Китоб ва қўлланмалар, луғатлар бўлади. Бир сўз билан айтганда, оила деган муқаддас даргоҳнинг мустаҳкамлиги, ундаги бахтнинг бут бўлиши учун қўлимиздан келганча ҳаракат қилаяпмиз.

Азим ҚОДИРОВ, журналист, Самарқанд вилояти, Каттақўрғон шаҳри

Воҳким!..

ҚЎШМАЧИНИНГ ҚИСМАТИ

2000 йил 4 сентябр куни 76 яшар аёл Р.Айимхолнинг мурдаси ўз уйидан топилди. Бир қарашданоқ кампирнинг ўз ажали билан ўлмагани сезилиб турарди. Термиз шаҳрида содир этилган бу жиноятни очиш учун шаҳар прокуратураси ва ички ишлар бўлими ходимлари оёққа турдилар.

Ҳар қандай воқеа ва ҳодисанинг сабаби-ю, оқибати бўлганидек, бу қотилликнинг ҳам ўз сабаблари бор. 76 ёшлик Р.Айимхолни эндигина 20 ёшга қадам қўйган М.Фотима исмли қиз ўлдирган.

М.Фотима 1980 йилда Шеробод туманининг тоғлик қишлоғида туғилган. Тақдирнинг аччиқ тақозоси билан у 9 ёшида отасидан ажралган. Отаси автоҳалокатда нобуд бўлган. Оиладаги етти нафар фарзанд онанинг қарамоғида қолган...

Фотима 1999 йил ёз кунларининг бирида ўз опаси билан жанжаллашиб, аччиқ устида уйдан чиқиб кетади. Қизнинг фожиавий тақдир томон илк қадами ҳам ана шу машъум хатодан бошланган эди.

Термиздек шаҳарда қаёққа боришини билмай турган Фотима тасодифан бир йигит билан танишади. Йигит уни Р.Айимхолнинг уйига олиб боради.

Р.Айимхол ҳужжатлари бўйича 1924 йилда туғилган. Бир нафар фарзанди бор. 1990 йилда Термиз шаҳри темир йўл вокзали яқинидан ҳовли сотиб олиб, шу ерда яшаб келган ва уйини яширин фоҳишахонага айлантириб, хонадонида «севги» лаззатини тотганлардан пул олиб, кун кўришни касб қилган.

Р.Айимхол тасодифан уйига келиб қолган қишлоқи, содда қиз Фотимани қимматроқ пуллашни режалаштирди ва уйига келган мижозлардан бири билан келишиб, Фотимага уйқу дори бериб ухлатади. Бу дунёнинг шундай разилликларидан бехабар қишлоқ қизи Фотима қаттиқ уйқуда ётганида ўз иффатидан айрилди...

Доғули кампир тунда бўлиб ўтган мудҳиш воқеадан гарангсиб қолган Фотимани авраб, «Сени неварамга олиб бераман. Менга келин бўласан», деб уни ўзининг 23 ёшли неварасига қўшади. Ўрганган кўнгил ўртанса қўймас, деганларидек, бир неча кун ўтгач, Р.Айимхол «Уйимда еган нонингни оқла!» деб зуғум билан Фотимани терговда шахси аниқланмаган 40 ёшлардаги бегона эркакка рўбарў қилгач, қиз ўзининг қандай ботқоққа ботаётганини англаб етади ва бу қабоҳат уйидан қочиб кетади...

Ўз хонадонига қайтиб келган Фотиманинг қандай руҳий азоблар қучоғида яшаганини унинг онаси Б.Салиманинг терговдаги кўргазмасидан ҳам билса бўлади:

- Фотима уйдан чиқиб кетгандан кейин бир ойлар ўтгач қайтиб келди ва «Энди уйда турмайман», деди. Мен ва опалари «Нега турмайсан?» деб сўраганимизда, «Шарманда бўлганман. Бунга чидай олмайман», деб йиғларди.

Фотиманинг опаси Самия «Синглим Фотима 2000 йилнинг август ойининг охирига қадар уйда юрди. У фақат хаёл сурар, онамга «Менинг номим қора бўлди. Бунга Айимхол момо сабабчи. Мен энди яшашни хоҳламайман. Ўзимни ўлдираман», деб айтар эди. Ҳар куни ишга кетишимда онамга «Ҳушёр бўлинг, Фотима ўзини бирор кор-ҳол қилиб қўймасин, деб тайинлар эдим», дея кўргазма берди.

Уйдан иккинчи марта сўроқсиз кетиб қолган Фотима яна тўғри Айимхол момонинг уйига келади. Фотима ва бошқа гувоҳларнинг кўргазмаси бўйича ўша куни Айимхол момонинг уйига узлуксиз «меҳмон»лар келиб турган.

Фотиманинг кўргазмасидан кўчирма:

«Телефонда қиз сўрашди шекилли, момо «Бир қиз бор, иккалангга ҳам етади», деб телефон трубкасини қўйди ва менга «Уйга кириб дам олиб тураман, одамлар келса мени чақиргин», деб хонасига кириб кетди. Кампир уйнинг эшикларини қулфламади. Мен «Улар келса, яна мени қўшади», деб ҳовлида турган кетмонни қўлимга олиб, ётоқхона олдига бордим. Ётоқхона эшиги ярим очиқ, чироғи ўчирилган экан. Айимхол момо чалқанчасига ётиб, ўзича нималарнидир гапириб ётган эди. Қия очилган ётоқхона эшиги олдида кетмонни ушлаганимча ярим соатлар кутиб турдим. Кўчадан ўтган автомашина чироқлари ётоқхона ичини ёриштирганда хонага кирдим ва Айимхол момони ўлдириш мақсадида кетмоннинг орқаси билан юзига урдим. Айимхол момо «вой» деганча каравотдан полга қулаб тушди. Ўрнидан туришга ҳаракат қилганда, кетмоннинг орқа томони билан бир неча марта бели ва танасининг тўғри келган жойига урдим. Айимхол момо юзи ерга қараган ҳолда чўзилиб қолди. Шундан кейин бошига яна урдим».

Фожиали ва шармандали ўлим!

Фотима Айимхол момони ўлдиргач, момонинг қонга беланган тилла сирғасини олиб, бу хиёнат ҳукмрон бўлган хонадонни тарк этади...

Инсоний туйғулар, ахлоқ нормалари топталган жойда, албатта, жиноят содир бўлади. Чунки ҳар қандай жамиятни қонун ва қонун даражасига кўтарилган ақидалар бошқаради. Айимхол момо ва унинг мижозлари ахлоқ ҳақидаги ақидаларни оёқости қилдилар.

Мақолага нуқта қўяр эканмиз, турмушимизда Айимхол момодек иймонини пулга алмаштирадиган қўшмачилар, Фотимадек ҳаёт йўлидан адашган қизлар учраб турганидан афсусландик. Демак, бундай ҳолатларга бефарқ қарамаслик, инсонга хос ахлоқий ақидаларни ва жамият қонунларини ҳимоя қилиш ҳар биримизнинг фуқаролик бурчимиз эканлигини яна бир бор қайд этиб ўтишни истадик.

Самижон ОМОНИЁЗОВ, Термиз шаҳар прокурори

Газетхонлар давраси

«САЙИЛГОҲ»ДАГИ ГУРУНГ

2001 йилнинг 30 январи — «Инсон ва қонун» газетасининг чоп этила бошлаганига 5 йил тўлиши муносабати билан «Сайилгоҳ»да газета ижодий жамоаси, жамоатчилик вакиллари ва ҳуқуқшунослар, доимий муаллифлар ҳамда газетхонлар иштирокида учрашув бўлиб ўтди.

Даврани элимизнинг севимли ижодкори, Ўзбекистон халқ шоири **Нормурод Нарзуллаев** бошқариб борди. Дастлаб сўз олган Адлия вазирининг ўринбосари **Бўритош Мустафоев** ҳуқуқий демократик жамият қурилаётган мамлакатимизда ҳуқуқий нашрларнинг, хусусан, Адлия вазирлиги муассислигидаги «Инсон ва қонун» газетасининг алоҳида аҳамиятга эга эканлигини таъкидлади. У газетанинг «таваллуд» айёми билан ижодкорларни қутлар экан, вазирлик раҳбарияти уларнинг машаққатли меҳнатларини яхши тасаввур қилишини ва доимий ёрдам кўрсатишга, ғамхўрлик қилишга тайёр эканлигини айтди. Б.Мустафоев Адлия вазирининг газетани шакллантиришда фаол қатнашган журналист ва муаллифларни рағбатлантириш ҳақидаги буйруғини ўқиб эшиттирди ва мукофотларни эгаларига топширди. Тақдирланганлар орасида газетанинг Самарқанд вилояти бўйича махсус мухбири **Абдуҳамид Худойбердиев**, Қорақалпоғистон ва Хоразм бўйича махсус мухбир **Абдулла Собиров**, Сурхондарёдаги махсус мухбир **Собир Ёдиков**ларнинг ҳам борлиги таҳририят ходимларини тўлқинлантириб юборди. Зеро, олис шаҳару қишлоқларни кезиб, одамларнинг ҳаёти, ўй-хаёллари, муаммою ютуқларини марказий нашрларда ёритиш, битта факт ёки маълумотни олиш учун катта-кичиклар билан тил топишиш машаққати барчага аён. Дарвоқе, гап орасида Бош муҳаррир мукофотланганлар номидан гапириб, бундай эътибор учун раҳбариятга самимий миннатдорчилик билдирди.

Кечада иштирок этган атоқли ношир ва олимлардан **Наримон Ҳотамов, Абдуқаҳҳор Иброҳимов**лар газетанинг бир муштарийси сифатида унинг фаолиятига ижобий баҳо бердилар, унинг саҳифаларидаги материаллар ранг-баранглигини, янада таъсирчанлигини оширишга доир қимматли маслаҳатлари, фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

Эл севган шоир Нормурод Нарзуллаевнинг дилкаш шеърлари, кеча қатнашчиларининг ўзгача бир самимийлиги, баҳсу мунозара, ҳазил-мутойиба билан йўғрилган гурунг узоқ вақт ёдда қоладиган бўлди.

Рўзибой САИДОВ

- Маълумки, йўл-транспорт ҳодисаси — транспорт воситасининг қатнови жараёнида содир этилади, фуқароларнинг ўлими билан тугайди ёки уларнинг соғлигига зарар етади, транспорт воситалари, иншоотлар, юклар шикастланади, - дейди Ғиждувон туман ИИБ ДАНБ бошлиғи Ўткир Ботиров. - Сўнгги ойларда оғир жиноятлар содир этиб, қочишга уринган, қочган шахсларни аниқлаш, тутиш борасида тезкор тадбирлар тузиб, муҳим натижаларга эришдик. Шундай бир мисол: яқинда телефон орқали "Йўл чеккасида номаълум шахс бўйнига пичоқ урилган ҳолда ўлиб ётибди" деб маълум қилишди. Тезкор қидирув гуруҳи 6 соат мобайнида тиним билмай ишлади, натижада марҳум Гулистон ширкат хўжалигининг 13-бригадасида яшовчи Жамшид Амонов бўлиб, уни номаълум шахс ўлдириб, унга тегишли В 8121 БХ давлат белгили ВАЗ-2101 русумли автомашинани олиб кетганлиги маълум бўлди. Қидирув давомида ушбу жиноят А.Икромов кўчасидаги 53-уйда яшовчи Шаропов Шуҳрат томонидан содир этилганлиги аниқланиб, автомашина ва жиноятчи қўлга олинди. Ҳозирда тергов ҳаракатлари олиб борилмоқда.

Ўтган йил ЙТҲни содир этиб, воқеа жойидан қочиб кетган қўплаб ҳайдовчилар аниқланиб, барчаси қонун олдида жавоб берди, тегишли жазосини олди. Буборада ходимларимиз орттирган тажрибага суяниб, вақтида олиб борилаётган суриштирув ва қидирув ишлари қўл келмоқда.

Суратда: Ғиждувон туман ИИБ ДАН бўлинмаси бошлиғи, милиция капитани Ўткир Ботиров ва маъмурий амалиёт инспектори, милиция капитани Қўлдош Қурбонов навбатдаги тадбир олдидан.

Жиноят ва жазо

Эсиз йигит деган ном

Аёл мўътабар, бизни ёруғ дунёга келтирувчи ҳам шу улуғ зотдир.

Бироқ минг афсуски орамизда шундай инсонлар ҳам борки, меҳнат қилишга бўйни ёр бермай, ҳаром пул топиш йўлида ҳатто муқаддас саналмиш аёлларга ҳам фириб бериб, йигит деган номга номуносиб ишларга қўл урадилар.

Адҳам Қудратов 1959 йилда Наманган шаҳрида туғилган. 4 нафар ширин-шакар фарзандларнинг отаси. Муқаддам жиноят содир этиб, 3 йилга озодликдан маҳрум этилган. Унинг ҳамтовоғи Акром Каримов ҳам бир оила бошлиғи, 5 нафар фазанди бор. У ҳам жиноят содир этиб, 3 йилга қамоқ муддатини ўтаган. Жазодан тўғри хулоса чиқармаган икки "оғайини ботирлар" фойдали меҳнат билан шуғулланмайдилар. Ўзгалар мулкини фирибгарлик йўли билан эгаллаб олишни касб қилиб оладилар.

Кунлардан бир куни оғайнилар учрашиб қоладилар. Шунда Адҳам ўйлаб юрган режасини Акромга баён қилади, яъни "Лола" бекатига Андижондан аёллар пахта ёғи олиб келиб сотишаётганини, озгина пул бўлса, уларни алдаб, ёғни сувтекинга сотиб олиш мумкинлигини айтади. Шунда Акром дўстига ўзида оз-моз пул борлигини айтади. Шундай қилиб, икки оғайни аёлларни алдаш режасини тузадилар. Улар устига 100 сўмлик қилиб, орасига 5, 10 сўмлик пулларни қўйиб, 12.510 сўм пулни 12 пачка қилиб тайёрлаб, пахта ёғи сотиб олиш учун йўлга тушадилар.

"Лола" мавзесига келиб, пахта ёғи сотаётган О. Мирзаева, Г. Тўйчиева, Ш. Акбаровалардан 9 та идишдаги 200 литр ёғнинг ҳар бир литрини 510 сўмдан 120.000 сўмга нархлаб, олдиндан тайёрланган 12.510 сўм пулни беришади. "Иш хамирдан қил суғургандек" осон кечганидан хурсанд бўлган йигитлар юкларни шоша-пиша машинага ортаётганларида, аёллар алданганликларини сезиб қоладилар ва дарҳол фирибгарларни милиция ходимларига ушлаб берадилар.

Суд мажлисида икки оғайнилар ўз айбларига иқрор бўлиб, қилган ҳаракатларидан пушаймон эканликларини билдирдилар. Бироқ ғишт қолипидан кўчган эди.

Суд ҳайъати А. Қудратов ва А. Каримовларни жиноий тил бириктириб, аёлларга нисбатан фирибгарлик жиноятини содир этганликлари учун ҳар бирини 4 йилдан озодликдан маҳрум этди. Ҳа, кўза кунда эмас, кунида синади, деганларидек оғайниларнинг бу сафарги фириблари ўзларига панд берди.

А. ОРТИҚОВА, "Инсон ва қонун" мухбири

9 февраль - Ҳазрат Алишер Навоий таваллуд топган кун

НАВОИЙ МУСАЛСАЛИГА МУХАММАС

Бўй баҳосинму дейин, басти расосинму дейин,
Ҳоки посинму дейин, сочи сиёсинму дейин,
Лаб хиносинму дейин, инжу жилосинму дейин,
Қоши ёсинму дейин, кўзи қаросинму дейин,
Кўнглима ҳар бирининг дарду балосинму дейин.
Сину саҳтинму дейин, сумбати мадҳинму дейин,
Дору тахтинму дейин, қатлимға аҳдинму дейин,
Забони шарҳинму дейин, қабоғи тарҳинму дейин,
Кўзи қаҳринму дейин, киприки заҳринму дейин,
Бу кудурат ичра рухсори сафосинму дейин.
Зулми заҳминму дейин, сўнг сулҳи авфинму дейин,
Маҳри — ажринму дейин, сийрати қадринму дейин,
Меҳри гардинму дейин, некбин хабардинму дейин,
Ишқ дардинму дейин, ҳажри набардинму дейин,
Бу қаттиқ дард аро васлининг давосинму дейин.
Лутфи коминму дейин, паймона жоминму дейин,
«Золим» номинму дейин, умримга зоминму дейин,
Тўкди қонимму дейин, илкида жонимму дейин,
Зулфи доминму дейин, лаъли каломинму дейин,
Бирининг қаддин, яна бирнинг адосинму дейин.
Юзи олинму дейин, сўзлари болинму дейин,
Ўй-хаёлинму дейин, лабзи ҳалолинму дейин,
Ҳусни молинму дейин, мулки аъмолинму дейин,
Турфа ҳолинму дейин, қадди ниҳолинму дейин,
Мовий кўнглак узра гулранги қабосинму дейин.
Баҳри мавжинму дейин, таҳ-батаҳ авжинму дейин,
Давр панжинму дейин, чолғуда мажнунму дейин,
Сабри саржинму дейин, пинҳони ганжинму дейин,
Чарх ранжинму дейин, даҳр шиканжинму дейин,
Жонима ҳар бирининг жавру жафосинму дейин.
Ҳол Муҳаммад, узр ила айла пиринг ёдини қайд,
Боғла, бу мумтоз ғазалга камтару фақрона байт,
Ошиқ ўлдингки, магар, бўйла, вафо расмини айт,
Эй, Навоий, дема қошу кўзининг васфини айт,
Қоши ёсинму дейин, кўзи қаросинму дейин.

Ҳол Муҳаммад ҲАСАН

НАВОИЙ МЕРОСИ — БОЙЛИГИМИЗ

Шу кунларда мустақил юртимизнинг барча гўшаларида Шарқнинг улуғ алломаси — шеърият мулкининг султони Алишер Навоий туғилган кунининг 560 йиллигини нишонлаш тараддуди кўрилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида ҳафтанинг ҳар душанба куни махсус ўқув ва малака ошириш соатлари ташкил этилган бўлиб, унинг 5 феврал кунидаги ўқуви ана шу муносабатга бағишланди. Адлия вазирлиги ходимлари Тошкент Давлат юридик институтининг ректори, юридик фанлар доктори, профессор Ҳалимбой Бобоевнинг «Алишер Навоий — давлат арбоби» мавзуидаги маърузасини тингладилар.

- Ўзининг бебаҳо ва ўлмас асарлари билан жаҳон адабиёти ва маданияти хазинасини бойитган ҳазрат Навоий давлат ва ҳуқуқ арбоби даражасига ҳам кўтарилган эди, - деди жумладан нотиқ, - халқимиз ҳаётида ҳар доим, ҳар қандай замонларда ҳам Навоийга ҳурмат, унинг ижодига қизиқиш сақланиб қолаверди. Зеро, алломанинг фаолияти, ижоди ва асарлари асосида ҳамиша инсон образи турди, улуғланди. Инсон эрки, унинг озодлиги ғояси меҳнат, тинчлик, адолат, ватанпарварлик, юксак муҳаббат туйғулари билан уйғунлашиб кетган. Навоий наздида инсон тинчликда қадр топади. Тинчликка эса одил раҳбар, адолатли тузум туфайли эришилади.

Ҳа, қонун ва адолат устуворлигига интилиб яшаётган халқимиз учун Алишер Навоий нафақат адабиёт ва шеъриятда, балки ҳаётда, сиёсатда ҳам раҳнамодир. У тўла маънода миллатимизнинг фахри-ифтихорига айланган.

Салима ҚИЛИЧЕВА,
«Инсон ва қонун» мухбири

Янги дарсликлар

МУҲИМ ҲУҚУҚИЙ ҚЎЛЛАНМА

Ўзбекистон Республикаси тарихида янги давр — мустақил тараққиёт босқичи бошланди. Бу даврда Ўзбекистонда инсонпарвар демократик ҳуқуқий давлат ва адолатли фуқаролик жамият қуриш вазифасининг ҳал этилиши, биринчи навбатда ёшларга, уларнинг маънавий қарашига ва маҳоратига боғлиқдир.

Ёш авлодга юксак маънавий фазилатларни шакллантиришда, уларни баркамол инсон қилиб тарбиялашда давлат ва ҳуқуқ масалаларини ўрганиш замонамизнинг муҳим масалаларидан бири ҳисобланади.

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети ҳуқуқшунослик факультети «Давлат ва ҳуқуқ назарияси ва тарихи» кафедраси мудири, ҳуқуқшунослик фанлари номзоди, доцент Қурбон Холмўминовнинг «Давлат ва ҳуқуқ назарияси» («Университет», 2000) ўқув қўлланмаси бу борада катта илмий ва амалий аҳамиятга эгадир.

Қўлланма ўзбек тилида биринчи марта ёзилган. Унда давлат ва ҳуқуқнинг назарий масалалари амалиёт билан боғлаб берилган. Унинг «Давлат ва ҳуқуқ назарияси-умумназарий ҳуқуқий фан» деб номланган биринчи бўлимида давлат ва ҳуқуқ назариясининг предмети, усули, унинг бошқа ижтимоий фанлар тизимидаги ўрни, функцияларини кенгроқ очиб бера билган. Унда жамият ва давлат муносабатлари, фуқаролик жамиятининг ривожланиши, давлат пайдо бўлиш сабаблари ва бу ҳақдаги турли қарашлар ёритилган.

Қўлланманинг иккинчи бўлими «Давлат назарияси» деб аталиб, унда давлатнинг моҳияти ва белгилари, Президентимиз асарларида давлат ва ҳуқуқ масалаларига бўлган ёндашувлар кенг ёритилган. Давлатнинг шакллари, ички ва ташқи функциялари, давлат ҳокимиятини амалга ошириш механизми, ҳуқуқий давлат тушунчаси, белгилари, Ўзбекистонда халқаро ва Шарқ миллий давлатчилик тажрибалари, демократик ҳуқуқий давлат қуриш йўлларига эътибор қаратилган.

«Ҳуқуқ назарияси» деб аталган учинчи бўлимда ҳуқуқ тушунчаси, моҳияти таҳлил қилинган. Ҳуқуқий онг, ҳуқуқ ижодкорлиги, шакллари, муносабатлари ва нормалари шарҳланган, Ўзбекистонда ўтиш босқичида ҳуқуқ соҳаларининг янгиланишига ўрин берилган. Шунингдек, турли ҳуқуқбузарликлар, шахснинг ҳуқуқий ҳулқи, ҳуқуқбузарликнинг турлари, таркиби ва сабаблари ҳам ёритилган, қонунчиликни такомиллаштириш тўғрисида тавсиялар берилган, юридик жавобгарлик тушунчаси, белгилари, интизомий, маъмурий, моддий, фуқаролик ва жиноий каби турлари ва тамойиллари кўрсатилган.

Қўлланмада айрим жузъий камчиликлар ҳам йўқ эмас. Хусусан, Ўзбекистондаги ҳуқуқий ислоҳотлар жараёни назарий жиҳатдан чуқур таҳлил этилмаган. Шунингдек, қўлланмада баъзи сўзлар давлат тилида ўринсиз ёки русча ибораларда ишлатилган. Лекин улар қўлланманинг умумий мазмунига жиддий таъсир этмайди, аҳамиятини пасайтирмайди.

Хуллас, Қ.Холмўминовнинг «Давлат ва ҳуқуқ назарияси» ўқув қўлланмаси давлат ва ҳуқуқ масалаларини ўрганишда ёрдам берувчи, юртимизда миллий давлатчилик қурилиши ва ҳуқуқни ривожлантиришда ўзига хос ўрни бўлади, деб ўйлаймиз.

Файзулла ҚИЛИЧЕВ,
ёзувчи, ҳуқуқшунос

БЎЛАР ИШДАН СЎЙЛАНГ, "ЁШУЛЛИ"!

Баркамол авлод — истиқболимиз пойдевори. Бу ибора юртимизда шиорга айлангани ва ота-оналарнинг аксарияти бу ҳақда хўп ўйлаб, хўп қайғуришаётгани айни муддао. Аммо айрим жабҳаларда фарзандларнинг тан сиҳатлигини кўпчилик тиббий-жисмоний тадбирларданги иборат, деб қараётганлиги ҳолларига дуч келаётгани ғалати. Истиқлолимиз эгалари истиқболига тегаминли назар билан қарамоқ даркор. Бинобарин, жисмонан бардам авлод тарбиясини маънавий сабоқлардан бошламоқ, хусусан, юртимиз оилаларида намунали санитария маданиятига эришмоқ ва уни болалар онгига ҳам пухта сингдирмоқ ҳар биримизнинг фарз ҳам қарзимизга айланмоғи керак. Қонун ва инсоний тамойилларга беқаму кўст амал қилинадиган оилаларда гиёҳванд ва майиб-мажруҳ фарзандлар деярли учрамайди. Улар оёқости жойда эса жисмонан заифлик иллати газак олади. Шу боис ҳам маънавий камолот жисмоний бардамликнинг гарови эканига ҳеч кимда шак-шубҳа бўлмаслиги керак.

Урганч шаҳридаги 11-сон ўрта мактаб ота-оналар ташкилоти йиғилиши қатнашчиларининг диққат марказида айнан шу масала турди. Йиғилиш одатдагидан бирмунча бошқача тарзда ўтди. Вилоят "Меҳр-шафқат ва саломатлик" жамғармаси раҳбариятининг ташаббусига биноан ўтказилган мазкур анжуманда болалар ўртасида учраётган турли хасталиклар, уларни бартараф этиш ва жисмоний бардамлигини таъминлаш муаммолари ҳақидаги масала қараб чиқилди. Анжуман ишида шаҳар ҳокими, унинг барча ўринбосарлари, ҳокимликнинг таркибидаги тармоқлари, туман, идора ва ташкилотлари, шунингдек, қатор вилоят маҳкамаларининг раҳбарлари қатнашиб, таълим даргоҳи устоз-мураллимлари, ота-оналар ва маҳалла жамоатчилигини ўйлантираётган ушбу муаммолар ечимини баҳамжиҳат муҳокама этишди. Зеро, юртимизда эълон қилинган "Оналар ва болалар" йилида ёш авлод камоли йўлида қилинажак ишлар озмунчамас. Мазкур тадбирнинг айнан шу мактабда ўтказилиши ҳам бежиз эмас. Бу зиё масканида 2300 нафар ўғил-қиз таълим олаяпти. Мактаб шаҳарнинг санитария озодалиги жиҳатидан анча кўримсиз 119 уй-жойлар даҳаси, Шовот канали соҳилининг турли чиқиндилари кўп, яқин-яқинларда ҳам барқ уриб турган боғлари яксон этилган қисмида жойлашгани назарда тутилса, ўқувчилар саломатлиги бу масканда нечоғли долзарб аҳамият касб этиши ўз-ўзидан равшан тортади.

Анжуман иштирокчилари бошқа бир фактга, яъни Урганчда бир ёшгача болалар ўлим кўплигига, ўқувчиларнинг аксарияти турли касалликларга чалинганига эътибор қаратдилар. Бу масалада мактаб ва тиббиёт муассасалари, ота-оналар жамоатчилиги суст фаолият кўрсатаётгани уқдириб ўтилди. Гиёҳвандлик ва ичкиликка ружу қўйган ота-оналарнинг қора қилмишидан асосан фарзандлар жабр кўраётгани очиниш билан қайд этилди. Тегишли ҳуқуқ-тартибот идораларининг диққати шу масалага қаратилди. Вилоят "Меҳр-шафқат ва саломатлик" жамғармаси раҳбари Л.Аскарова, болалар шифокори З.Искандарова, вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси раиси Р.Тоҳиров, вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлиғининг биринчи ўринбосари И.Жумашев, Урганч шаҳар ички ишлар бўлими бошлиғининг муовини Қ.Худойберганов, "Инсон ва қонун" газетаси вакили А.Собирларини баён этдилар.

- Мен учун бугун қараб чиқилган масала ва муаммолар ечимини таъминлашдан ҳам муҳим вазифа йўқ, - деди куни кеча шаҳар ҳокимлигига тасдиқланган В.Юсубов, - соғлом авлодгина ўзининг бахтли келажагини барпо этади. Истиқбол — фарзандларимизники. Биз уларга бугун ёлчитиб ғамхўрлик қилолмас эканмиз, эртага уларнинг ғамхўрлиги ва меҳр-оқибатидан ўзимиз бебаҳра қоламиз. Шундай экан, бахтли болалик учун ҳеч нарсани аямаслигимиз зарур.

Ҳоким бўлар гапни айтди. Дарвоқе, Хоразмда ўзини билганлар рўёбини топажак ишлардан сўз очади. Шундай экан, Урганчда қарс икки қўлдан чиқиб, ўғил-қизларимизнинг ҳар томонлама баркамоллигига пухта замин яратилишига астойдил умид боғлаймиз.

Махсус мухбиримиз

2001 — Оналар ва болалар йили

Фарзанд оила қувончи!

ДИЛ ИЗҲОРИ

Халқ ҳаёти, дарди билан ҳамнафас бўлиб, ёшу қарига ҳақ-ҳуқуқини танитиб келаётган «Инсон ва қонун» газетасининг чиқа бошлаганига беш йил тўлганлигини эшитиб, ушбу хатни битишга жазм қилдик. Қайд этамизки, ўтган даврда «Инсон ва қонун» барча ҳуқуқий газеталар орасида етакчи ўрин эгаллаганлиги шубҳасиз. У ҳар бир ўқувчининг, меҳнат жамоасининг ишонган суянчи, дарду қувончларининг тингловчиси, маслаҳатдошига айланди. Бугун газета таҳламлари, ундаги долзарб мақолалар зиё масканлари бўлмиш кутубхоналарда, барча ўқув юртларида, маҳалла чойхоналари ва меҳнат жамоаларидаги «Маънавият ва маърифат» хоналарида ташкил этилган ҳуқуқий тарғибот бурчакларини безаб турганини кўриб дил қувонади. Одамларнинг катта қизиқиш билан газетангизни ўқишаётганининг кўп бор гувоҳи бўламиз. Демак, халқимизни ҳуқуқий маърифат сари етаклаётган «Инсон ва қонун» газетаси ўз олдидаги масъулиятли вазифани маромига етказиб бажармоқда, дейишга ҳақлиман.

Севимли газетамиз бундан кейин ҳам ҳақиқат йўлида элга таянч бўлиб, ўзининг ўткир тиғли ва мушоҳадали публицистик мақолалари билан жамиятимизда учраётган иллатлар ва жиноятларга қарши аёвсиз курашади, деб чин дилдан ишонамиз.

Самарқандлик
бир гуруҳ газетхонлар

Шу сонга хабар

«ВАТАНПАРВАР» — МАРДЛАР МАКТАБИ

Яқинда Ўзбекистон мудофаасига кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкилоти Марказий кенгашида «Спортнинг техник ва амалий турларининг 2000 йилги якуни»га бағишланган матбуот конференцияси ҳамда Марказий кенгаш қошида иш бошлайдиган матбуот клуби тақдимоти бўлиб ўтди.

Тадбирда кенгаш раиси, полковник А.Абдуқаҳҳоровнинг Ўзбекистон мудофаасига кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкилоти фаолияти ҳақида, жумладан, 2000 йилда Қуролли кучларимизга етарли даражада техник мутахассисларни тайёрлаш, спортнинг техник ва ҳарбий-амалий турларини янада ривожлантириш, уларга ёшларни кенг кўламда жалб қилиш, кенг халқ оммаси, хусусан, ёшларни меҳнатга ва она-Ватанни ҳимоя қилишга, ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялаш ишларига доир ҳисоботи ва Ўзбекистон мудофаасига кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкилоти Марказий кенгаши қошида фаолият кўрсатувчи матбуот клубининг мақсад ва вазифалари тўғрисидаги аҳбороти тингланди.

- Матбуот клубини ташкил этишдан мақсад, - дея алоҳида таъкидлади нотиқ. - Президентимиз томонидан ёшлар тарбияси борасида белгиланган вазифалар даражасида маънавий тарбия, ҳарбий-ватанпарварлик тадбирларини олиб бориш, республикамизда яшаётган ҳар бир ёшда Ватан осойишталиги учун масъуллик ҳиссини уйғотиш, қудратли давлатни барпо этиш айнан бугунги авлоднинг салоҳиятига, унинг интилиш ва ақл-заковатига боғлиқ эканлигини маънавиятига сингдириш каби тарбиявий ишларни амалга ошириш имконларини ёрқин миссоллар орқали гапириб берди.

Тадбир сўнгида спортнинг техник ва ҳарбий-амалий турлари бўйича республикамиз ва халқаро тоифадаги спорт усталаридан бир гуруҳи «Ватанпарвар» ташкилоти Марказий кенгаши ҳамда республика Жисмоний тарбия ва спорт қўмиталарининг Фахрий ёрлиқ ва қимматбаҳо совғалари билан тақдирландилар. Мукофотларни қўмита раиси Баҳодир Махситов ва кенгаш раиси Абдулазиз Абдуқаҳҳоровлар ўз соҳибларига топширдилар. Шундан сўнг оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирокидаги саволжавоблар ниҳоясида маънавият, ҳарбий ватанпарварлик, спорт мавзусини ёритадиган журналистлар матбуот клубига ихтиёрий аъзоликка қабул қилиш таклифи маъқулланди.

Ортиқбой ХУДОЙБЕРДИЕВ,
«Инсон ва қонун»нинг махсус мухбири

Бир чимдим кулги

«БИТТА ТОВУҚ, БИТТА ОТ»

Бир киши товуқ гўштидан кабоб қилиб сотарди. Унинг қаллоблигини сезиб қолиб, қозига олиб боришибди.

- Ростини айт, кабобга товуқ гўштидан ташқари яна қанақа гўшт қўшдинг?

- От гўшти, тақсир.

- Қанча?

- Тенгма-тенг.

- Яъни?

- Битта товуқ, битта от.

ЁМҒИРДАН ЭҲТИЁТ ҚИЛ

Бир киши дўконга кириб чиройли соябонга тикилиб қолибди. Сотувчи соябонни мақтай кетибди:

- Жуда чиройли, пишиқ. Юз йилга чидайди.

- Ростдан-а?

- Ҳа. Фақат юз йилга чидасин десангиз, уни қуёш билан қор-ёмғирдан эҳтиёт қилинг.

«НАФАСИНГИЗ ТЎХТАЙДИ»

Бир бемор табибга дебди:

- Тақсир, йўталим қолди, лекин нафас қисиши қолгани йўқ.

- Қўрқманг, тез кунда нафасингиз ҳам тўхтайди.

Дилафрўз АТАЕВА
тайёрлади

Хатни битамиз, жавоб кутамиз

ГУРЛАНДА ЎГАЙ КЎЧА БОРМИ?

Ҳурматли «Инсон ва қонун»!

Биз Хоразм вилояти Гурлан тумани, Гурлан шаҳарчаси 1-сонли маҳалласи «Истиқлол» кўчасида яшовчи бир гуруҳ фуқаролар кўпдан буён мутасадди идораларга қилаётган ўз мурожаатимизга ижобий жавоб ва талабларимизга ечим тополмасдан Сизга ёзаяпмиз.

Гап шундаки, бизнинг «Истиқлол» деб ном олган кўчамиз ташкил топганига 11 йил бўлди. Аммо... ҳаёт экан, баъзида кимнингдир хонадонига «Тез ёрдам» чақирилиб қолинади. Аммо кўчага машина киролмайди. Шифокорлар машинасини кўча бошида қолдиришиб, ҳаллослаб пиёда келишади. Касални олиб кетиш лозим бўлса-чи? Худо кўрсатмасину агар бирор жойда ёнғин чиқса-чи? Ҳеч бир техника ёрдамга келолмайди.

Биз ушбу «ўгай» кўчада истиқомат қилувчилар ўз маблағимиз ҳисобидан бўлса-да, унга машина кириб-чиқадиган қилишимиз мумкин. Лекин бу хусусда мурожаат қилиб на маҳалла қўмитасидан, на фуқаролар йиғинидан, на ҳокимият мутасаддиларидан ёрдам ололмаяпмиз. Сабаб шундаки, кўчамиз бошини Б.Мадатов деган шахс ўзбошимча эгаллаб олиб, экин экиб, йўлни тўсиб қўйган. Бировнинг гапига қулоқ солмайди. Сўрайдиган идорани эса тополмаяпмиз. У одам бизларга истеҳзо билан «Ёзаверинглар, ҳа, ёзаверинглар» деб қўяди холос.

Маслаҳат беринглар, нима қилайлик?

З.Матякубова,
Д.Санаев,
Б.Сапаев,
Ю.Мадатов,
Қ.Ўрозметов ва
бошқалар.
Гурлан тумани

ТАҲРИРИЯТДАН: Хатдаги вазиятни жойига чиқиб ўрганишга имкон тополмадик. Аммо бир нарсани биламиз: қонун ўзбошимчаликни, бошбошдоқликни кўтармайди. Шаҳарсозлик ва кўчалар қурилишининг ҳам аниқ тартиби бор. Бунда барча нарса, жумладан, фавқулодда ҳоллардаги вазиятлар ҳам назарда тутилади. Кимки ўзбошимчалик билан ерни эгаллаб олса, экин экса, қурилиш қилса, булар қўпол қонунбузарлик ҳисобланади ва айбдор жазоланади. Зарар етказилган бўлса, у ҳам ўзбошимчадан ундирилади. Маҳаллий ҳокимият, ҳудуддаги ҳуқуқни муҳофаза этувчи идоралар бундай ҳолатнинг олдини дарҳол олиши ва чора кўриши керак. Тўғрисини айтганда, кўтарилган масала Гурлан шаҳарчасидан четга олиб чиқиладиган даражада эмас. Ўйлаймизки, вазият жойида ўрганилади ва сизу бизга тегишли хабар юборилади.

МУАССИС
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

Бош муҳаррир Файзулла ҚИЛИЧЕВ

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ
Ғайбулло РАҲИМОВ
Шуҳрат РЎЗИНАЗАРОВ
Эркин ҚУДРАТОВ
Шавкатжон МАВЛОНОВ
Аслиддин БОЛИЕВ
Абдил ТЎХТАШЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ
Сирожиддин РАУПОВ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Узоқ БОЗОРОВ
Тўхтамурод ҲАСАНБОЕВ
(масъул котиб)
Рўзибой САИДОВ
Миршоҳид МИРҲАМИДОВ
Нормейли НОРПЎЛАТОВ

Индекс: 646882
«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририятида саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмида, офсет усули билан «ШАРҚ» нашриёт матбаа концерни босмахонасида босилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй. Буюртма Г-945 Тиражи-10.000.
Босишга топшириш вақти 21.00
Босишга топширилди 20.00

Навбатчи:
С. ҚИЛИЧЕВА
Компьютерда оригинал макет тайёрловчи:
Л. КУЛИШОВА
Компьютерда матн терувчи:
М. ДЎСТОВА
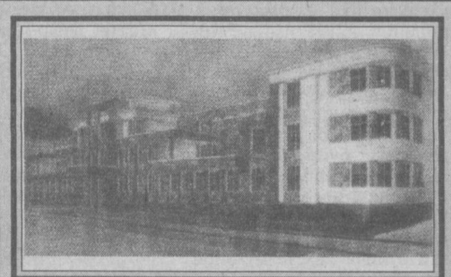
700047, Тошкент шаҳри, Сайилгоҳ кўчаси 5.
Тел: 132-14-18 (умумий бўлим), 133-70-65
«Инсон ва қонун» газетаси 1998 йил 2 июнда Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 00141- сон билан рўйхатдан ўтган.